

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку та аналіз фінансових результатів»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Василенко А.С.
Керівник: Лега О. В.
Рецензент: Гнатишин Л. Б.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ.....	8
1.1. Економічний зміст фінансових результатів підприємств	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	13
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	21
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	21
2.2. Облік фінансових результатів та відображення інформації в звітності	25
2.3. Податкові аспекти обліку фінансових результатів.....	32
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	35
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	35
3.2. Аналіз динаміки, складу та структури доходів і витрат підприємства	46
3.3. Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності та розподілу чистого прибутку підприємства.....	54
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність обліку та аналізу фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах визначається багатьма факторами:

- сільське господарство є ключовою галуззю для багатьох країн, забезпечуючи продовольчу безпеку та робочі місця. Ефективний облік фінансових результатів допомагає підприємствам оптимізувати витрати та підвищити прибутковість;

- постійні зміни у фінансовому та податковому законодавстві вимагають від аграрних підприємств уважно слідкувати за своїми фінансовими результатами, щоб дотримуватися вимог та уникати штрафів;

- зростаюча конкуренція в агросекторі вимагає від підприємств детального аналізу своїх фінансових результатів для знаходження можливостей для зростання та підвищення ефективності;

- використання новітніх технологій у веденні обліку та аналізу фінансових результатів дозволяє отримувати точні дані в реальному часі, що сприяє швидкому прийняттю управлінських рішень;

- все більше підприємств переходять на принципи сталого розвитку, і облік фінансових результатів допомагає оцінювати не лише економічну, а й екологічну ефективність їхньої діяльності.

Узагалі, ефективний облік та аналіз фінансових результатів є важливими інструментами для забезпечення фінансової стабільності та успішності сільськогосподарських підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення особливостей обліку та аналізу фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах, зокрема у ТОВ «XXXXX», а також розробка рекомендацій для підвищення ефективності фінансового управління в цій галузі.

Завдання дослідження:

- аналіз теоретичних аспектів: вивчити основні теоретичні підходи до обліку та аналізу фінансових результатів, зокрема в ТОВ «XXXXX»;
- оцінка методів обліку: проаналізувати існуючі методи обліку фінансових результатів у ТОВ «XXXXX» та їх відповідність сучасним вимогам;
- дослідження фінансових показників: визначити ключові фінансові показники, що використовуються для оцінки ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств;
- вивчення практики: провести емпіричне дослідження практики обліку та аналізу фінансових результатів у ТОВ «XXXXX»;
- оцінка впливу зовнішніх факторів: дослідити, як зовнішні фактори, такі як ринкові умови та законодавчі зміни, впливають на облік і аналіз фінансових результатів;
- розробка рекомендацій: на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації для поліпшення системи обліку та аналізу фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є фінансові результати ТОВ «XXXXX». Предметом дослідження є процеси обліку та аналізу фінансових результатів у ТОВ «XXXXX». Це охоплює: способи та інструменти, які використовуються для ведення фінансового обліку; основні показники ефективності, що відображають результати діяльності ТОВ «XXXXX» (прибуток, рентабельність, витрати тощо); процес оцінки та інтерпретації фінансових даних для прийняття управлінських рішень.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених цілей і завдань дослідження можна використовувати такі методи:

1. Аналіз документів: вивчення бухгалтерської документації, фінансових звітів та інших облікових матеріалів сільськогосподарських підприємств для виявлення основних тенденцій та особливостей обліку фінансових результатів.
2. Статистичний метод: збір та обробка статистичних даних для аналізу фінансових показників, що характеризують діяльність підприємств у

сільському господарстві.

3. Порівняльний аналіз: порівняння фінансових результатів різних періодів часу.

4. Метод системного аналізу: оцінка фінансових результатів у контексті взаємодії різних факторів, що впливають на діяльність підприємства, з метою виявлення причинно-наслідкових зв'язків.

Наукова новизна одержаних результатів:

1) деталізовано порядок визнання, відображення в обліку загальновиробничих витрат, представлено алгоритм їх розподілу;

2) на теоретичному рівні узагальнено сутність фінансових результатів з точки зору фінансового та управлінського обліку, систематизовано фактори впливу на їх формування.

Практичне значення одержаних результатів. Удосконалено алгоритм розподілу загальновиробничих витрат, рекомендовано впровадити модель аналізу факторів, що визначають прибутковість підприємства, що може мати практичну цінність застосування як бухгалтерському, так і в аналітичному аспекті.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися на засіданнях конференцій та отримали визнання наукової спільноти й рекомендацію до друку.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези, у матеріалах конференцій, розміщених у відкритому доступі, загальним обсягом 0,25 др. арк, авторський внесок – 0,15 др. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічний зміст фінансових результатів підприємств

Фінансові результати підприємств - це різниця між доходами і витратами, що визначає кінцевий результат господарської діяльності підприємства за певний період. Вони відображають ефективність діяльності підприємства, його здатність генерувати прибуток або нести збитки, а також використовуються для прийняття управлінських рішень, розрахунку податкових зобов'язань і оцінки фінансового стану компанії (рис. 1.1).

Фінансові результати підприємства включають:		
Прибуток (позитивний фінансовий результат).	Збиток (негативний фінансовий результат).	
Фінансовий результат підприємства є важливою характеристикою ефективності його господарської діяльності. Він визначає:		
Прибутковість підприємства (на скільки ефективно працює підприємство).	Фінансову стійкість (яка залежить від величини прибутку і можливості покриття витрат і зобов'язань).	Конкурентоспроможність підприємства (прибутковість дозволяє інвестувати в розвиток і вдосконалення виробничих потужностей).

Рис. 1.1. Економічне поняття фінансовий результат

Фінансовий результат - це різниця між доходами та витратами підприємства. Фінансовий результат - це суто бухгалтерський термін і показує результат арифметичної дії. Фінансовий результат у підприємства є завжди: позитивний (прибуток) або негативний (збиток) [42]. Нульовий результат теж можливий, але рідко зустрічається, хіба що підприємство взагалі не проводило будь-якої діяльності впродовж періоду (етап створення або ліквідації). Правила бухгалтерського обліку фінансового результату визначають окремі стандарти: НП(С)БО 15 «Дохід» [36], НП(С)БО 16 «Витрати» [37], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [35]. Розуміння поняття фінансових

результатів є актуальним науковим питанням (додаток А). Дана категорія постійно є в центрі уваги науковців в різних сферах, а саме бухгалтерський облік, філософія, економічна теорія, макроекономіка, мікроекономіка, фінанси, менеджмент (додаток Б). У ході аналізу довідкової та навчальної літератури виявлено, що між фахівцями у галузях бухгалтерського обліку, фінансів, економіки та юридичних наук немає однозначності щодо визначення сутності поняття «фінансові результати (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування терміна «фінансові результати» різними науковцями

Автор	Трактування терміну
С. Л. Лондар, О. В. Тимошенко	Приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.
А. Д. Мочерний	Грошова форма підсумків господарської діяльності організації або її підрозділів, виражена в прибутках або збитках.
М. С. Пушкар	Прибуток або збиток, отриманий в результаті господарської діяльності.

З проведеного аналізу, можна зробити висновок про те, що стосовно поняття «фінансовий результат» на сьогоднішній день сформовано декілька точок зору: зміна величини (приросту чи зменшення) власного капіталу; результат зіставлення доходів і витрат; прибуток або збиток, тобто форма вираження фінансового результату; результат статутної діяльності підприємства; зміна величини чистих активів підприємства [32]. В сучасній міжнародній практиці бухгалтерського обліку загалом виділено три основні напрями до визначення фінансових результатів (рис. 1.2).

Фінансовий результат - це доходи – витрати = прибуток/збиток.	
У звітності за міжнародними стандартами термін «фінансовий результат» зазвичай уникають та вживають більш зрозумілі для користувача звітності поняття «прибуток» або «збиток».	
Фінансовий результат	
Різниця між вартістю чистих активів підприємства протягом звітного періоду	Різниця між величинами доходів і витрат діяльності підприємства протягом звітного періоду
Визначається шляхом порівняння величини власного капіталу на початок та на кінець звітного періоду	

Рис. 1.2. Основні підходи до визначення фінансових результатів в міжнародній практиці обліку

Усі підходи до трактування терміну «фінансовий результат» можна окреслити в контексті економічного та облікового аспектів рис. 1.3.

Трактування сутності поняття «фінансовий результат»	
Економічний аспект	Обліковий аспект
Якісна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства, яка у цілому характеризує результат економічних відносин підприємства та, зокрема, відображає значущість і сталість розвитку підприємства (з погляду отриманого доходу), впливовість на його фінансово-господарську діяльність.	Утворюється з доходів діяльності підприємства за вирахуванням витрат діяльності.
Прибуток або збиток суб'єкта господарювання, що визначається як різниця між сукупними доходами та витратами підприємства і за позитивного його результату представляє додаткову вартість, виступає одним із джерел фінансування подальшого розвитку та поточної діяльності підприємства, основним критерієм оцінки його ефективності.	Різниця між майновим станом підприємства на кінець і початок звітного періоду.
Економічна категорія, яка формується поступово протягом фінансово-господарського року від різних видів діяльності і виражається чистим доходом (прибутком), який залишається у підприємства на власні потреби.	Економічна категорія в контексті створення доданої вартості та в аспекті методики визначення результату діяльності конкретного суб'єкта господарювання, що є об'єктом обліку і контролю.

Рис. 1.3. Сутність категорії «фінансовий результат»

Найбільш поширеним в міжнародній практиці обліку є напрям, згідно якого фінансовим результатом є співставлення доходів і витрат діяльності суб'єктів господарювання за звітний період [23].

Це характерного і для вітчизняного бухгалтерського обліку. Узагальнюючи існуючі підходи, наведемо класифікацію фінансових результатів, які на сьогоднішній день використовуються на підприємствах (додаток В).

Види діяльності підприємства - це різні напрямки роботи або операції, які здійснює підприємство для досягнення своїх цілей і виконання функцій на ринку товарів і послуг.

Вони визначаються відповідно до характеру продукції, послуг або діяльності, яку підприємство веде (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Види діяльності підприємства для цілей фінансової звітності

Види діяльності підприємства для цілей фінансової звітності за НПСБО 1			
Операційна діяльність	Основна діяльність	операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу;	
	Інша операційна діяльність	інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.	
Фінансова діяльність	діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства;		
Інвестиційна діяльність	придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (грошей).		
Використання рахунків для обліку результатів діяльності			
Операційна діяльність		Фінансова діяльність	Інвестиційна діяльність
Основна діяльність	Інша операційна діяльність	- Доходи рах. 72, 73 - Витрати рах. 95, 96	- Доходи рах. 74 - Витрати рах. 97
- Доходи рах. 70 - Витрати рах. 90	- Доходи рах. 71 - Витрати рах. 92, 93, 94	Фінансовий результат	Фінансовий результат –
Фінансовий результат – рахунок 791		- рахунок 792	рахунок 793

Зазначені види діяльності можуть варіюватися залежно від специфіки підприємства, галузі та ринку, на якому воно працює. Фінансовий результат підприємства є не лише показником його поточної діяльності, але й важливим інструментом для стратегічного управління. Він виконує різноманітні функції, серед яких оцінка ефективності, регулювання, мотивація, контроль, планування та розподіл прибутку. Успішне управління фінансовими результатами дозволяє підприємству досягти стабільності, розвиватися, підвищувати конкурентоспроможність і забезпечувати зростання вартості для власників та інвесторів.

Фінансові результати показують, наскільки ефективно підприємство здійснює свою діяльність у процесі реалізації товарів, робіт або послуг.

Основні функції фінансового результату полягають у тому, щоб оцінити ефективність діяльності підприємства, визначити його рентабельність і забезпечити базу для прийняття управлінських рішень (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Основні функції фінансового результату

Регулююча функція	Фінансовий результат виступає інструментом для регулювання фінансової стабільності підприємства. Він дозволяє встановити правильний баланс між доходами та витратами, а також сприяє коригуванню стратегії підприємства в разі необхідності.	Якщо підприємство виявляє збитки, це може стати сигналом для перегляду стратегії витрат або ціноутворення, для того, щоб відновити прибутковість. Водночас отримання значного прибутку може бути основою для збільшення інвестицій або виплати дивідендів.
Мотиваційна функція	Фінансовий результат є основою для мотивації працівників та керівників підприємства. Важливим аспектом є визначення премій, бонусів та заохочень, що залежать від того, який фінансовий результат підприємство досягло.	Багато підприємств надають бонуси керівникам та співробітникам на основі досягнутого фінансового результату, що мотивує їх працювати на досягнення кращих результатів.
Контрольна функція	Фінансовий результат допомагає здійснювати контроль за діяльністю підприємства. За допомогою аналізу фінансових результатів керівництво може порівняти фактичні результати з плановими, з'ясувати відхилення і вчасно вжити заходів для їх усунення.	Якщо планований прибуток не досягається, керівництво може здійснити аналіз фінансових показників і виявити причини, чому це сталося (наприклад, зростання витрат або зниження доходів), щоб оперативно реагувати на проблему.
Планувальна функція	Фінансовий результат є основою для планування та прогнозування діяльності підприємства на майбутнє. За допомогою прогнозування фінансових результатів можна визначити потенційні прибутки та витрати в різних умовах, що дозволяє розробити стратегію розвитку, визначити потреби у фінансуванні, а також оптимізувати витрати.	Підприємство може використовувати прогнозування фінансових результатів для визначення необхідного обсягу інвестицій у нові проекти, розширення виробництва або модернізацію обладнання.
Розподільча функція	Фінансовий результат визначає, як підприємство розподілятиме свої доходи та витрати серед власників, акціонерів, працівників і держави. Це включає виплату дивідендів акціонерам, нарахування премій і бонусів співробітникам, а також сплату податків до бюджету.	Чистий прибуток підприємства може бути розподілений на покриття збитків попередніх періодів, створення резервів або виплату дивідендів акціонерам.
Податкова функція	Фінансовий результат також визначає податкові зобов'язання підприємства. На основі чистого прибутку обчислюється податок на прибуток, який підприємство зобов'язане сплатити до державного бюджету. Тому правильне визначення фінансового результату має прямий вплив на розмір податкових платежів.	Визначення прибутку дозволяє розрахувати суму податку на прибуток, яку підприємство повинно сплатити за підсумками фінансового року.
Інформаційна функція	Фінансовий результат є важливим джерелом інформації для зовнішніх і внутрішніх користувачів фінансової звітності. Він дозволяє аналізувати фінансову ситуацію підприємства, що має значення для інвесторів, кредиторів, партнерів та інших зацікавлених сторін.	Інвестори, використовуючи фінансовий результат підприємства, можуть оцінити його стабільність та здатність генерувати прибуток, що є важливим фактором для прийняття рішення щодо інвестування.

Чистий прибуток (або чистий збиток) є кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства, який залишається після сплати всіх податків і витрат

на виробництво.

Економічний зміст фінансових результатів підприємства полягає в тому, що вони є основним показником успішності діяльності підприємства, його здатності генерувати прибуток, управляти витратами та досягати рентабельності. Правильний облік та аналіз фінансових результатів допомагають приймати ефективні управлінські рішення, визначати податкові зобов'язання та розвивати підприємство в майбутньому.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Актуальність пошуку шляхів удосконалення обліку фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах зумовлена кількома важливими факторами. Перш за все, у агросекторі зростає конкуренція, і підприємства змушені шукати нові способи підвищення ефективності, зменшення витрат та збільшення прибутків. Удосконалення обліку може стати ключовим інструментом для досягнення цих цілей. По-друге, постійні зміни в податковому та фінансовому законодавстві вимагають від підприємств адаптації своїх облікових систем для дотримання нових норм і стандартів. По-третє, на сьогодні зростає увага до екологічних аспектів та сталого розвитку, що вимагає нових підходів до обліку фінансових результатів в частині не лише економічних, а й соціальних та екологічних показників. По-четверте, удосконалення обліку дозволяє більш точно оцінювати ризики та вплив зовнішніх факторів, таких як зміна клімату, коливання цін на сировину тощо.

Тож, удосконалення облікових процесів допомагає забезпечити більшу фінансову прозорість та стабільність, що позитивно впливає на інвесторів і кредиторів. А ефективна система обліку фінансових результатів надає керівництву достовірну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що є критично важливим у динамічному середовищі.

Тож, для більш ретельного обґрунтування проблематики обліку фінансових результатів узагальнено результати наукових досліджень науковців у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Шляхи удосконалення обліку фінансових результатів: систематизація наукових поглядів

Проблемні питання	Рішення
1	2
Костенко Ю. О. [27]	
1. Формування фінансового результату: визначення фінансового результату через зіставлення доходів і витрат потребує удосконалення для точності обліку.	1. Удосконалення обліку доходів і витрат: рекомендується детальніше аналізувати рахунки, пов'язані з фінансовими результатами, такі як 79, 44, 73 і 71.
2. Складність облікової системи: облік фінансових результатів є складним процесом, який потребує аналізу сучасних тенденцій для його покращення.	2. Запровадження управлінського обліку: впровадження центрів відповідальності в управлінський облік дозволить краще контролювати фінансові результати.
3. Недостатня адаптація до змін: відсутність ефективних методів удосконалення обліку може вплинути на фінансову стійкість підприємства.	3. Аналіз сучасних тенденцій: необхідно вивчати нові підходи до обліку фінансових результатів для адаптації до сучасних умов господарювання.
Борняк О. О., Скаско О. І. [2]	
1. Актуальність фінансових результатів: незалежно від виду діяльності, тема фінансових результатів залишається важливою для науковців і практиків, що вимагає глибшого дослідження.	1. Глибоке дослідження фінансових результатів: рекомендується продовжити вивчення сутності економічної категорії «фінансові результати» з урахуванням різних підходів науковців.
2. Вплив рахунків на фінансові результати: необхідність виокремлення основних рахунків, які формують фінансові результати, та їх особливостей в обліку будівельних підприємств.	2. Удосконалення бухгалтерського обліку: пропонується визначити та систематизувати основні рахунки, що впливають на формування фінансових результатів у будівельній галузі.
3. Проблеми обліку фінансових результатів: існуючі проблеми в бухгалтерському обліку фінансових результатів потребують уваги та вирішення на основі досліджень вітчизняних науковців.	3. Вирішення проблем обліку: запропоновано розробити конкретні рішення для покращення облікових процесів на основі проведеного аналізу наукових праць.
4. Облік непередбачених витрат і доходів: поточний стан обліку витрат і доходів, пов'язаних із надзвичайними подіями, потребує вдосконалення.	4. Адаптація облікових практик: слід вдосконалити облік витрат і доходів, пов'язаних із надзвичайними подіями, для підвищення точності фінансової звітності будівельних підприємств.
Тимунь О. [59]	
1. Неповне відображення витрат і доходів: багато вітчизняних підприємств не повністю обліковують свої витрати, зокрема, у сфері оплати праці, що веде до появи «тіньової зарплати».	1. Удосконалення обліку: рекомендується поліпшити облік витрат, зокрема через детальнішу документацію оплати праці та зменшення «тіньових» практик.

Продовж. табл. 1.4

1	2
2. Оперативність і аналітичність інформації: відсутність достатньої оперативності та аналітичності в обліковій інформації ускладнює управлінські рішення.	2. Покращення інформаційної системи: запровадження ефективних систем обліку, що забезпечать оперативність та аналітичність інформації.
3. Відсутність єдиної інформаційної бази: Нестача загальнодержавної бази норм для обліку витрат і доходів ускладнює контроль за витратами та може сприяти корупції.	3. Створення загальної бази норм: розробка єдиної інформаційної бази норм обліку витрат і доходів для підвищення прозорості та контролю.
4. Оптимальне співвідношення автоматизації: необхідно знайти баланс між автоматизованими та неавтоматизованими обліковими процесами для підвищення ефективності управління.	4. Оцінка потреб у автоматизації: проведення щорічної оцінки потреб підприємства в автоматизованих системах для підвищення ефективності.
5. Відповідність законодавству: важливо забезпечити відповідність облікової системи підприємства чинному законодавству та внутрішнім цілям.	5. Навчання бухгалтерів: головні бухгалтери повинні постійно оновлювати знання про нові нормативно-правові акти для покращення якості обліку.
6. Матеріально-технічне забезпечення: потреба в сучасних технічних засобах та ефективній організації обліку є критичною для успішної діяльності підприємства.	6. Інвестиції в технічне забезпечення: забезпечення підприємства сучасними матеріально-технічними засобами для підвищення ефективності облікових процесів.
Васільєва Л. М. [6]	
1. Недостатнє регулювання фінансових результатів: відсутність чітких норм, що визначають місце фінансових результатів в обліковій системі, ускладнює їх формування та відображення.	1. Розробка регламентуючих норм: створення положення з бухгалтерського обліку для фінансових результатів з метою підвищення їх інформативності.
2. Відсутність спеціального положення для сільськогосподарського обліку: необхідність розробки національного Положення з бухгалтерського обліку, яке б регламентувало специфіку сільськогосподарської діяльності.	2. Впровадження стандартів для сільськогосподарських підприємств: розробка стандарту, аналогічного МСФЗ 41, для обліку доходів і витрат у сільському господарстві.
3. Труднощі в оцінці фінансових результатів: визначення прибутку за калькуляційним обліком лише наприкінці року обмежує оперативність інформації про фінрезультати.	3. Оптимізація фінансових результатів: введення методики для оперативного аналізу фінансових результатів на основі різноманітних показників прибутку.
4. Необхідність систематизації показників прибутку: відсутність єдиної концепції формування показників прибутку ускладнює аналіз фінансових результатів.	4. Систематизація облікової інформації: запровадження інформації про фінансові результати за кілька попередніх років для покращення аналізу.
5. Залежність від облікової політики: елементи облікової політики можуть суттєво вплинути на фінансові результати, потребуючи системного підходу до їх формування.	5. Єдина облікова політика: розробка єдиної облікової політики для бухгалтерського, управлінського та податкового обліку.
6. Невідповідність облікових систем: взаємозв'язок між бухгалтерським, податковим та управлінським обліком не завжди чітко регламентований.	6. Структура бюджетування: впровадження системи бюджетування, що включає фінансові та операційні бюджети, з детальним розподілом витрат і доходів.

Продовж. табл. 1.4

1	2
Дюкарева Х. Л. [21]	
Існує потреба в оновленні підходів до управління українськими підприємствами в умовах динамічної ринкової економіки	Необхідно децентралізувати відповідальність та організувати обліково-управлінський процес для контролю показників діяльності кожної структурної одиниці
Фінансовий результат підприємства залежить не лише від фінансових можливостей, але й від ефективності управління та обліку на рівні підрозділів	Розвивати управлінський облік і впроваджувати двокругову систему обліку з окремими рахунками для центрів відповідальності
Потреба в обліку за місцями виникнення в контексті нових нормативів	Використання П(с)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами» для покращення обліку та управлінських процесів, що сприятиме досягненню максимальних фінансових результатів

Ще однією складовою дослідження є аналіз фінансових результатів, який є не менш важливий, оскільки:

- якісний аналіз фінансових результатів надає керівництву достовірну інформацію, необхідну для прийняття обґрунтованих рішень щодо стратегій розвитку, інвестицій та оптимізації витрат;

- удосконалений аналіз дозволяє більш точно оцінювати результати діяльності підприємства, виявляти сильні та слабкі сторони, а також виявляти тренди, які можуть вплинути на майбутнє;

- ефективний аналіз фінансових результатів допомагає виявити непотрібні витрати та можливості для їх оптимізації, що призводить до підвищення рентабельності;

- удосконалення аналітичних процесів дозволяє краще управляти фінансовими ризиками, прогнозувати майбутні фінансові результати та забезпечувати стабільність підприємства;

- удосконалений аналіз може включати не лише фінансові, а й екологічні та соціальні показники, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку.

Загалом, удосконалення аналізу фінансових результатів є критично важливим для забезпечення ефективного управління, фінансової стабільності та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, тому

розглянемо табл. 1.5.

Таблиця 1.5

**Шляхи удосконалення аналітичних підходів до оцінки фінансових
результатів: систематизація наукових поглядів**

Проблемні питання	Рішення
1	2
Кривов'язюк О. В. [29]	
1. Непостійність аналізу: багато підприємств не проводять комплексний аналіз регулярно, що може призвести до втрати актуальної інформації про своє фінансове «здоров'я» та ринкову позицію.	1. Регулярне проведення аналізу: встановити графік для регулярного комплексного аналізу, що дозволить підприємству залишатися в курсі змін у фінансовому становищі та ринкових умовах.
2. Недостатня адаптація аналізу: аналіз може не враховувати унікальні характеристики підприємства та його середовища, що знижує його ефективність.	2. Адаптація методів аналізу: адаптовані методики для збору та аналізу даних, які враховують специфіку підприємства, галузі та ринку.
3. Недостатня деталізація даних: відсутність глибокого аналізу конкурентного ландшафту та операційної ефективності може призвести до невірних стратегічних рішень.	3. Використання різноманітних джерел даних: залучати різні методи збору даних для отримання детальної інформації про ринкову позицію та конкурентів.
4. Відсутність стратегічного плану: без комплексного аналізу підприємства можуть не мати чіткої стратегії для поліпшення фінансових результатів, що веде до неефективного використання ресурсів.	4. Розробка стратегічного плану: на основі результатів комплексного аналізу створити стратегічний план, що включає конкретні кроки для поліпшення фінансових результатів і підвищення ефективності.
5. Низька задоволеність клієнтів: неадекватний аналіз потреб клієнтів може призвести до розробки продуктів, які не відповідають їх очікуванням.	5. Зосередження на клієнтських потребах: включати оцінку задоволеності клієнтів до аналізу, щоб розробляти продукти та послуги, які відповідають їхнім очікуванням.
	6. Інвестування в технології: визначити області, де впровадження нових технологій може підвищити операційну ефективність і зменшити витрати.
Дубініна М. В., Полоз В. Д. [20]	
1. Відсутність комплексного підходу: багато підприємств обмежуються розрахунком окремих фінансових показників, що не дозволяє отримати повну картину фінансового стану.	1. Комплексний аналіз: розробити методологію, яка включатиме аналіз усіх ключових фінансових показників, дозволяючи створити повну картину фінансового стану.
2. Нестабільність зовнішнього середовища: нестабільні ринкові умови ускладнюють застосування стандартних підходів до аналізу фінансових результатів.	2. Індивідуалізація підходів: формувати індивідуальні алгоритми для аналізу фінансових результатів, адаптовані до специфіки підприємства та його умов діяльності.
3. Нехтування індивідуалізацією аналізу: відсутність індивідуального підходу до аналізу фінансових результатів може призвести до неефективного виявлення резервів.	3. Використання різних методологій: Застосовувати різноманітні методи аналізу для отримання всебічної оцінки фінансових результатів.

Продовж. табл. 1.5

1	2
4. Обмеженість методологій: складність і різноманітність фінансових показників вимагає використання різних методологій для їх аналізу, що може бути недостатньо структурованим.	4. Регулярне оновлення аналізу: провадити регулярний моніторинг фінансових показників, що дозволить своєчасно виявляти резерви і реагувати на зміни в ринкових умовах.
5. Запізнена реакція на зміни: без систематизації процесу аналізу підприємства можуть повільно реагувати на виявлені резерви для підвищення прибутковості.	5. Залучення фахівців: консультуватися з експертами в галузі фінансів для розробки і впровадження інноваційних підходів до аналізу фінансових результатів.
	6. Автоматизація процесів: використовувати програмне забезпечення для автоматизації збору і аналізу фінансових даних, що ефективність управлінських рішень.
Мавлева Д., Лиса О. [31]	
1. Неefективне використання фінансових ресурсів: багато підприємств стикаються з проблемою недостатнього або нераціонального використання фінансових ресурсів, що знижує їх прибутковість і результативність.	1. Оптимізація використання фінансових ресурсів: розробити системи моніторингу та аналізу витрат для виявлення можливостей економії та раціонального використання фінансових ресурсів.
2. Нестача фінансових ресурсів: відсутність достатнього обсягу фінансових ресурсів може ускладнити реалізацію стратегій розвитку та інвестицій.	2. Формування резервів: визначити та створити резерви фінансових ресурсів, які можуть бути використані для інвестицій у розвиток підприємства.
3. Відсутність дієвих механізмів управління: недостатня ефективність існуючих механізмів управління фінансами може призвести до фінансових втрат та зниження конкурентоспроможності.	3. Вдосконалення механізмів управління: розробити і впровадити дієві механізми управління фінансами, які дозволяють швидко реагувати на зміни в економічному середовищі.
4. Невизначеність стратегічного планування: багато підприємств не мають чітко визначеної фінансової стратегії, що ускладнює управління фінансовими ресурсами і підвищення прибутковості.	4. Розробка фінансової стратегії: створити чітку фінансову стратегію, яка передбачає раціональне використання ресурсів та визначає пріоритети інвестицій.
5. Залежність від зовнішніх факторів: зовнішні економічні та політичні фактори можуть суттєво впливати на фінансові ресурси підприємств, але часто не враховуються.	5. Аналіз ризиків: впровадити системи оцінки ризиків, пов'язаних із зовнішніми факторами, для розробки стратегій їх мінімізації.
Волощук Л. О., Апостолова М. О. [9]	
1. Неправильне трактування чистого прибутку: Використання прибутку як єдиного показника ефективності може призвести до спотворення реального фінансового стану підприємства, оскільки не враховує важливі коригування.	1. Використання сукупного доходу: Впровадити сукупний дохід як основний показник для аналізу, що дозволяє враховувати коригування, пов'язані з уцінкою активів.
2. Вплив уцінки необоротних активів: високий рівень морального зносу необоротних активів на підприємствах може суттєво змінювати вартість чистого прибутку, що ускладнює об'єктивну оцінку ефективності.	2. Альтернативні моделі аналізу: розробити нові розрахункові моделі, які включають дохід від операційної діяльності та інші джерела доходів для більш об'єктивної оцінки фінансових результатів.

Продовж. табл. 1.5

1	2
3. Ігнорування сукупного доходу: нехтування поняттям сукупного доходу може призвести до недооцінки важливих аспектів діяльності, зокрема впливу на результати аналізу.	3. Освіта та навчання: провести навчання для фінансових аналітиків та керівництва підприємства з метою підвищення обізнаності про нові підходи до аналізу фінансових результатів.
4. Традиційні підходи до аналізу: використання традиційних моделей аналізу оборотності активів і рентабельності може бути недостатнім для отримання повної картини фінансового стану	4. Регулярний перегляд методів: встановити систему регулярного перегляду та оновлення методів аналізу фінансових результатів, щоб адаптувати їх до змін у бізнес-середовищі.
5. Обмежене розуміння доходів: орієнтація лише на чисту виручку від реалізації продукції може не відображати повноту доходів підприємства, що ускладнює управлінське рішення.	5. Впровадження комплексного аналізу: застосовувати комплексний підхід до аналізу, що враховує всі важливі показники діяльності підприємства, включаючи доходи від неопераційної діяльності.
Святенко С. В., Грох А. С. [54]	
1. Баланс власних і позикових коштів: відсутність стратегій для забезпечення переважання власних коштів може призвести до залежності від зовнішніх фінансів і підвищення фінансових ризиків.	1. Оптимізація структури капіталу: розробити стратегії для забезпечення балансу між власними та позиковими коштами, наприклад, шляхом залучення інвестицій або реінвестування прибутку.
2. Низький рівень рентабельності: багато підприємств не досягають бажаного рівня рентабельності, що обмежує їх можливості для розвитку та інвестування.	2. Покращення рентабельності: впровадити заходи для підвищення рентабельності, такі як оптимізація витрат, диверсифікація продукції чи послуг і поліпшення управління цінами.
3. Фінансові ризики: неправильне управління фінансовими ризиками може призвести до серйозних фінансових втрат і загрози стабільності підприємства.	3. Управління фінансовими ризиками: запровадити систему управління фінансовими ризиками, що включає аналіз ризиків, страхування та створення резервів.
4. Ліквідність та платоспроможність: невідповідність між короткостроковими зобов'язаннями та активами може призвести до проблем із ліквідністю та платоспроможністю.	4. Підвищення ліквідності: розробити плани щодо покращення ліквідності, такі як оптимізація управління запасами та дебіторською заборгованістю.

Таким чином, удосконалення обліково-аналітичного механізму формування фінансових результатів, може бути пов'язано з:

- впровадженням сучасних програмних рішень для автоматизації бухгалтерського обліку дозволить зменшити ймовірність помилок, прискорити обробку фінансових даних і забезпечити їхню точність. Використання електронних документів і системи управління даними також сприятиме зменшенню адміністративних витрат;

- запровадженням методів, таких як калькулювання за системою «змінних витрат» або «директ-костинг», дозволить точніше оцінювати собівартість продукції та послуг. Це допоможе виявити неефективні витрати;

- комплексним аналізом фінансових показників: замість фокусування лише на кількох показниках, рекомендується проводити комплексний аналіз, що включає рентабельність, ліквідність, платоспроможність та інші фінансові коефіцієнти. Це дозволить отримати більш повну картину фінансового стану підприємства та виявити резерви для покращення.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань статутний капітал компанії ТОВ «XXXXXX» складає 14 000 ₴. Місцезнаходження підприємства: Сумська обл., Роменський р-н, село XXXXX, вул. XXXXX. Згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань код ЄДРПОУ ТОВ «XXXXXX» - XXXXXXXXX. Підприємство має свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності - юридичної особи.

Вартість активів компанії ТОВ «XXXXXX» станом на кінець 2023 року становить 457 679 800 ₴. Чистий прибуток компанії ТОВ «XXXXXX» склав 5 092 500 ₴ у 2023 році. Підприємство створено з метою одержання прибутку шляхом здійснення виробництва, торгівельної та посередницької діяльності, виконання робіт та надання послуг, здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Основний вид економічної діяльності досліджуваного підприємства - 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Облікова політика підприємства – це сукупність принципів, методів і процедур, які підприємство застосовує для організації бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності та визначення фінансових результатів. Вона визначає порядок відображення доходів, витрат, фінансових результатів, а також впливає на подальше розподілення прибутку чи покриття збитків. Облікова політика повинна бути узгоджена з вимогами національних

стандартів бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS), а також з податковим законодавством (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні принципи облікової політики щодо фінансових результатів

Визначення фінансових результатів у рамках облікової політики ґрунтується на таких принципах:	
Принцип достовірності	Підприємство повинно точно відображати фінансові результати своєї діяльності, забезпечуючи прозорість і відповідність даних бухгалтерії реальному стану справ.
Принцип відповідності доходів і витрат	Витрати повинні визнаватися в періоді, коли визнаються відповідні доходи, щоб забезпечити правильне визначення прибутку або збитку.
Принцип послідовності	Підприємство повинно застосовувати однакові методи і підходи до визначення фінансових результатів протягом усіх періодів. У разі зміни облікової політики або методів обліку, підприємство повинно пояснити ці зміни у примітках до фінансової звітності.
Принцип обачності	Підприємство повинно враховувати можливі збитки та ризики, що виникають у процесі діяльності, і не завищувати дохід чи прибуток.

У табл. 2.2. узагальнено вплив того чи іншого методу обліку, з передбачених НП(С)БО, на формування фінансових результатів.

Таблиця 2.2

Вплив методів обліку на формування фінансового результату підприємств

Методи обліку, що дозволяють збільшити прибуток	Методи обліку, що дозволяють зменшити прибуток
1	2
1. Використовувати методи амортизації основних засобів, що дозволяють уповільнити нарахування зносу	1. Використовувати метод прискореної амортизації основних засобів
2. За об'єктами нематеріальних активів, для яких не встановлено строк корисного використання, встановити максимально можливий строк використання	2. За об'єктами нематеріальних активів, для яких не встановлено строк корисного використання, встановити мінімально можливий строк використання
3. Використовувати метод амортизації інших необоротних матеріальних активів: 50 % - у першому місяці використання; 50 %- у місяці вилучення	3. Використовувати метод амортизації інших необоротних матеріальних активів: 100 % - у першому місяці використання
4. При списанні запасів здійснювати їх оцінку за методом ФІФО (в умовах інфляції)	4. При списанні запасів здійснювати їх оцінку за методом середньозваженої собівартості (в умовах інфляції)

Продовж. табл. 2.2

1	2
5. Здійснювати оцінку незавершеного виробництва згідно із галузевим порядком калькулювання собівартості готової продукції	5. Здійснювати оцінку незавершеного виробництва за сумою прямих виробничих витрат
6. Здійснювати нарахування резерву сумнівних боргів за способом, що дозволяє зменшити суму такого резерву	6. Здійснювати нарахування резерву сумнівних боргів за способом, що дозволяє збільшити суму такого резерву
7. При виконанні будівельного контракту здійснювати визнання доходів і витрат за методом, що дозволяє оцінити ступінь завершення робіт більш прискореними темпами	7. При виконанні буд. контракту здійснювати визнання доходів і витрат за методом, що дозволяє оцінити ступінь завершення робіт більш уповільненими темпами
8. За зовнішньоекономічними контрактами здійснювати придбання товарів (робіт, послуг): - при зростанні курсу валюти - за попередньою оплатою; - при падінні курсу валюти - з наступною оплатою.	8. За зовнішньоекономічними контрактами здійснювати придбання товарів (робіт, послуг): - при зростанні курсу валюти - з наступною оплатою; - при падінні курсу валюти - за попередньою оплатою.
9. За зовнішньоекономічними контрактами здійснювати реалізацію товарів (робіт, послуг): - при зростанні курсу валюти - з наступною оплатою; - при падінні курсу валюти - за попередньою оплатою.	9. За зовнішньоекономічними контрактами здійснювати реалізацію товарів (робіт, послуг): - при зростанні курсу валюти - за попередньою оплатою; - при падінні курсу валюти - з наступною оплатою.
10. Формувати забезпечення майбутніх витрат і платежів, якщо основна частина таких витрат припадає на початок року	10. Формувати забезпечення майбутніх витрат і платежів, якщо основна частина таких витрат припадає на кінець року

Оскільки фінансова звітність формується за даними бухгалтерського (фінансового) обліку, то облікова політика підприємства охоплює сукупність способів ведення бухгалтерського обліку відповідно до особливостей його господарської діяльності.

Змінними, що впливають на величину витрат і фінансові результати діяльності ТОВ «XXXXX», є практично усі елементи облікової політики, зокрема порядок нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів, облік величини зношення малоцінних та швидкозношуваних предметів, система обліку і метод оцінки виробничих запасів, порядок обліку витрат на виробництво, калькулювання собівартості продукції, метод оцінки незавершеного виробництва, визначення виторгу від реалізації продукції.

Доведено, що в основу розробки облікової політики сільськогосподарського підприємства повинен бути покладений принцип інноваційного підходу до її побудови (додаток Г). Зміст облікової політики щодо обліку доходів наведено на рис. 2.1.

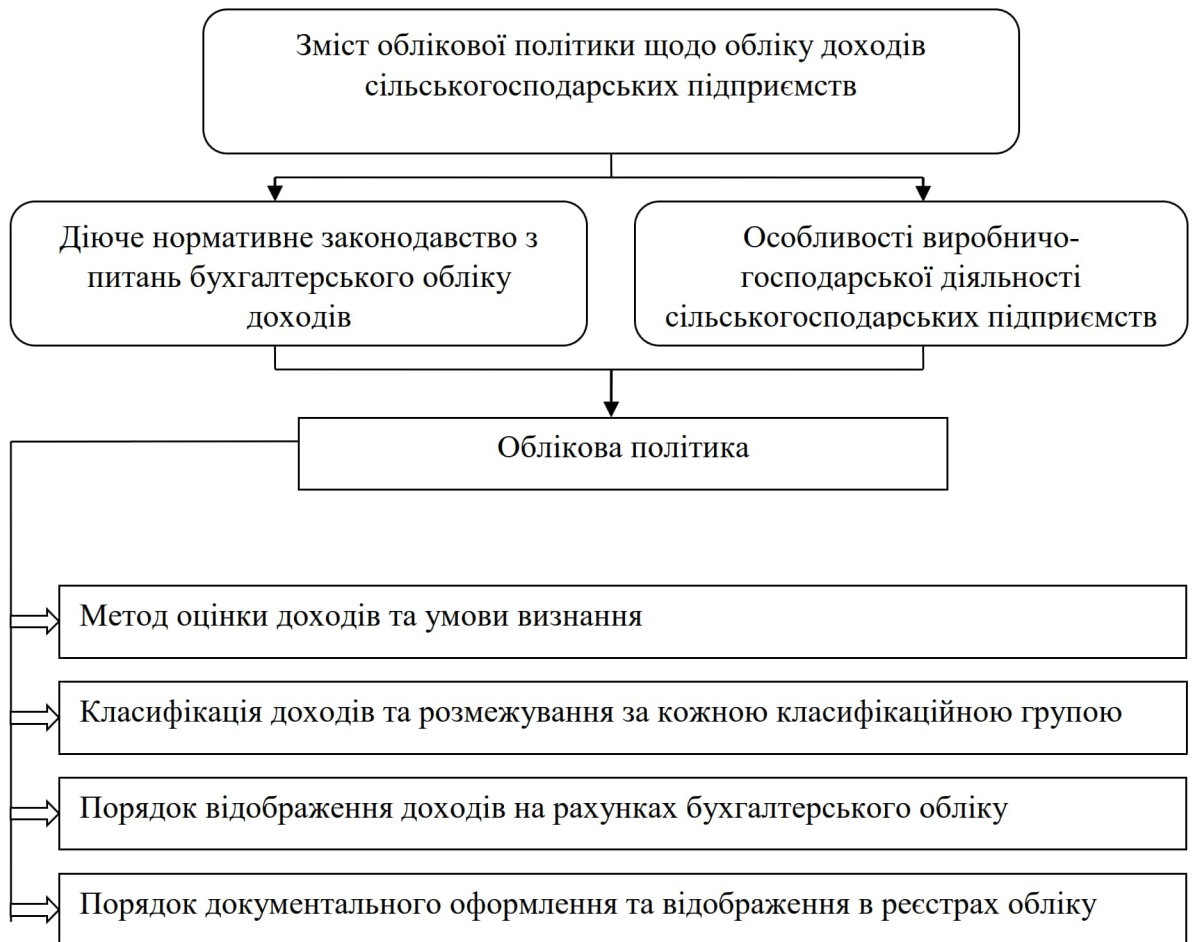

Рис. 2.1. Зміст облікової політики щодо обліку доходів підприємств

Згідно з нормами бухгалтерії, після визначення чистого прибутку чи збитку, підприємство повинно на основі облікової політики визначити, чи буде прибуток залишатися в бізнесі для подальшого розвитку, чи буде розподілятися серед власників (наприклад, у вигляді дивідендів). Облікова політика підприємства щодо фінансових результатів є важливим інструментом для правильного визначення і відображення результатів господарської діяльності.

2.2. Облік фінансових результатів та відображення інформації в

звітності

Облік фінансових результатів підприємства є важливою складовою частиною бухгалтерського обліку, яка відображає економічний результат діяльності підприємства за певний період.

Фінансові результати (прибуток або збиток) є кінцевим підсумком господарської діяльності і визначають ефективність управлінських рішень, а також впливають на оцінку фінансового стану підприємства.

Таблиця 2.3

Етапи обліку фінансових результатів

Етапи обліку фінансових результатів	
Нарахування доходів і витрат:	Підприємство нараховує всі доходи від продажу товарів, робіт, послуг. Також нараховуються всі витрати, необхідні для ведення бізнесу, такі як собівартість продукції, витрати на адміністративні потреби, фінансові витрати тощо.
Коригування на податкові різниці:	Підприємство здійснює коригування бухгалтерського фінансового результату на тимчасові та постійні податкові різниці для визначення податкового фінансового результату.
Формування звітності:	На основі отриманого фінансового результату формуються фінансові звіти: звіт про фінансові результати, баланс та примітки до звітності

Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів.

Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Рахунок 79 «Фінансові результати» призначено для обліку й узагальнення інформації про фінансові результати діяльності підприємства (рис. 2.2).

Структура рахунку 79		
Дт	Рахунок 79	Кт
Кт 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97		Дт 70, 71, 72, 73, 73, 74
Кт 98		Дт 98
Кт 44 (прибутки)		Дт 44 (збитки)
Сальдо на кінець періоду = 0		Сальдо на кінець періоду = 0

Рис. 2.2. Структура рахунку 79 «Фінансові результати»

За кредитом рахунку 79 «Фінансові результати» відображаються суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, за дебетом - суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, також належна сума нарахованого податку на прибуток. Сальдо рахунку при його закритті списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Аналітичний облік фінансових результатів ведеться за їх характером, видами продукції, товарів робіт послуг та іншими напрямками визначених підприємством самостійно.

На субрахунку 791 «Результат операційної діяльності» визначається прибуток (збиток) від операційної діяльності підприємства (табл. 2.4). За кредитом субрахунку відображається в порядку закриття рахунків сума доходів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг та від іншої операційної діяльності (рахунки 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід»), за дебетом - сума в порядку закриття рахунків обліку собівартості реалізованої

готової продукції, товарів, робіт і послуг, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат (90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності») (додаток Д).

Таблиця 2.4

Результати операційної діяльності

Основна діяльність			
Виробництво			
Доходи		Витрати	
Дт 36 Кт 701	Відвантажена продукція покупцям	Дт 901 Кт 26	Виробнича собівартість реалізованої продукції
Дт 701 Кт 643	Нарахований ПДВ	Дт 901 Кт 91	Нерозподілені загальновиробничі витрати (п. 11 НП(С)БО 16)
Дт 701 Кт 791	Списані доходи на фінансовий результат		
Повернення покупцям			
Дт 704 Кт 36	По вартості відвантаження	Дт 901 Кт 26	Сторно списання собівартості реалізації повернутої продукції
Дт 704 Кт 643	Сума ПДВ (сторно)		
Дт 791 Кт 704	Списано на зменшення фінансовий результату		
Торгівля			
Дт 36 Кт 702	Відвантажений товар покупцям	Дт 902 Кт 28	Собівартість реалізованих товарів за методами оцінки вибуття запасів (п. 16 НП(С)БО 9): ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу.
Дт 702 Кт 643	Нарахований ПДВ		
Дт 702 Кт 791	Списані доходи на фінансовий результат		

Продаж основних засобів, що використовувалися в господарській діяльності: - при вибутті (списанні, продажу) фінансовий результат (п. 138.1, 138.2 ПКУ):

- збільшується на залишкову вартість такого об'єкта в бухгалтерському обліку;

- зменшується на балансову (залишкову) вартість об'єкта в податковому обліку. Лише переведення об'єкта на субрахунок Дт 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» не є фактом

продажу, і коригування не відбувається.

Тільки коли об'єкт буде фактично проданий (відбудеться списання з рахунку 286), відбудеться коригування щодо операції продажу основних засобів.

Таблиця 2.5

Вибуття необоротних активів: фінансовий результат

Вибуття необоротних активів			
Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума
Списано обладнання: накопичений знос	131	104	153 400
залишкова вартість (податковий облік – 25 500 грн)	976	104	23 600
Автомобіль, що підлягає продажу, виведений з експлуатації: списаний накопичений знос	131	105	780 000
залишкова вартість автомобіля	286	105	320 000
Списана собівартість проданого автомобіля (податковий облік – 320 000 грн)	943	286	320 000
Списано на фінансовий результат: витрати щодо списання обладнання	791	976	23 600
собівартість продажного автомобіля	791	943	320 000

У програмі «1 С: Бухгалтерія 8.3» передбачено формування стандартних звітів, до прикладу «Оборотно-сальдова відомість», «Оборотно-сальдова відомість за рахунком 79», «Аналіз рахунку 79», «Аналіз рахунку за субконто 79», «Картка рахунку 79» (додаток Е).

На субрахунку 792 «Результат фінансових операцій» визначається прибуток (збиток) від фінансових операцій підприємства. За кредитом субрахунку відображається списання суми в порядку закриття рахунків обліку доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів, за дебетом - списання фінансових витрат з рахунків 95 «Фінансові витрати» та 96 «Втрати від участі в капіталі».

На субрахунку 793 «Результат від іншої діяльності» визначається прибуток (збиток) від іншої діяльності підприємства.

За кредитом рахунку відображається списання суми в порядку закриття рахунків обліку доходів від інвестиційної та іншої діяльності підприємства, за дебетом - списання витрат з рахунку 97 «Інші витрати» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Переоцінка, втрата корисності основних засобів: фінансовий
результат**

Переоцінка, втрата корисності основних засобів			
Фінансовий результат до оподаткування:			
збільшується на суми уцінки та витрат від зменшення корисності ОЗ/НА, включених до витрат звітного періоду в бухгалтерському обліку (п. 138.1 ПКУ);	зменшується на суми доходів від дооцінок ОЗ/НА, що не перевищують сум уцінок, раніше включених до витрат, відповідно до п. 20 НП(С)БО 7, та на суму вигід від відновлення корисності ОЗ та/або НА межах попередньо віднесених до витрат втрат від зменшення корисності (п. 138.2 ПКУ).		
Нарахування «податкової амортизації» ОЗ/НА проводиться від їх балансової вартості без урахування переоцінки (дооцінки, уцінки)			
Визнало: витрати від втрати корисності ОЗ (автомобіль, мобілізований на час війни)	972	131	1 560 000
	793	972	
доходи від відновлення корисності ОЗ	131	742	3 350 600
	742	793	
Визнало: витрати при проведенні уцінки об'єктів ОЗ нижче їх первісної вартості	975	10	800 700
	793	975	
доходи від проведення дооцінки ОЗ, де попередні уцінки призводили до виникнення витрат з переоцінки (у межах таких витрат)	10	746	320 800
	746	793	

Приклад. Чистий дохід від реалізації товарів оптовим покупцям за 2023 р. – 45 748 434 грн. Також підприємство у 2023р. отримувало доходи у вигляді відсотків по депозитам у банках у сумі 235 000 грн, від операційної курсової різниці у сумі 13 500 грн., та отримало дивіденди від платника податку на прибуток у сумі 789 000 грн.

Собівартість реалізованих товарів за 2023 р. складає - 39 000 456 грн. Підприємство має на балансі основні засоби: складські машини та обладнання, витрати на амортизацію за 2023р. цих основних засобів складають 1 367 901 грн (накопичена сума амортизації станом на 31.12.2023 р. складає – 2 788 050 грн, первісна вартість – 5 577 800 грн).

За 2023 р. підприємство понесло наступні витрати: сплати штраф у розмірі 340 грн, який нараховано контролюючим органом; перерахувала безповоротну фінансову допомогу юридичній особі, що не є платником податку на прибуток у розмірі 676000 грн; сплатило комісії банків у сумі 30500 грн;

витрати на оренду складського приміщення - 770000 грн; витрати на оренду офісного приміщення – 225000 грн; витрати від операційної курсової різниці 145500 грн; нарахувало та сплатило % за кредит, який отримано у 2023р., у сумі 150000 грн. (заборгованість по кредиту на 31.12.2023р. – 500000 грн). Витрати на оплату праці адміністративного персоналу – 900100 грн; відрахування на соціальні заходи адміністративного персоналу – 198000 грн; витрати на оплату праці департаменту продажу та працівників складу 2000400 грн; відрахування на соціальні заходи департаменту продажу та працівників складу – 440 000 грн; витрати на податок на прибуток за 2023р. – 350000 грн.

Таблиця 2.6

Операції по закриттю доходів та витрат на фінансовий результат

Операції по закриттю доходів та витрат на фінансовий результат	Дт	Кт	Сума	Рядок Ф2 розділ I	Рядок Ф2 Розділ III
чистий дохід від реалізації товарів	702	79	45 748 434	2000	
доходи у вигляді відсотків по депозитам у банках	73	79	235 000	2220	
доходи від операційної курсової різниці	71	79	13 500	2120	
дохід від отриманих дивідендів	73	79	789 000	2220	
Собівартість проданого товару	79	902	39 000 456	2050	
Амортизація	79	93	1 367 901	2150	2515
штраф	79	94	340	2180	2520
Безповоротна фінансова допомога	79	97	676 000	2270	
комісія банків	79	92	30 500	2130	2520
оренда складського приміщення	79	93	770 000	2150	2520
оренда офісного приміщення	79	92	225 000	2130	2520
витрати від операційної курсової різниці	79	94	145 500	2180	2520
% за кредит	79	95	150 000	2250	
Витрати на оплату праці адміністративного персоналу	79	92	900 100	2130	2505
Відрахування на соціальні заходи адміністративного персоналу	79	92	198 000	2130	2510
Витрати на оплату праці департаменту продажу та працівників складу	79	93	2 000 400	2150	2505
Відрахування на соціальні заходи департаменту продажу та працівників складу	79	93	440 000	2150	2510
Витрати на податок на прибуток	79	98	350 000	2300	

Клас рахунків 9 побудований таким чином, щоб по його даних було зручно формувати дані Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) – ф. № 2 (2-м, 2-мс). Тобто, рядки р. І «Фінансові результати» фактично заповнюються на підставі даних рахунків класу 9. Рекомендуємо при заповненні ф. № 2 використовувати не дані оборотно-сальдової відомості, яку формують за звітний період (вона більше підходить для складання Балансу), а дані такого реєстру як Аналіз рахунку 79 – в ньому видно вже точне закриття витрат на фінансові результати періоду (в Дт 79) (додаток Ж). Фінансовий результат підприємства можна розкласти на складові (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Складові Звіту про фінансові результати

Складові фінансового результату (при складанні звіту про фінансові результати)		
Компонент фінансового результату	Як визначається	На основі даних прикладу
чистий дохід	= виручка – ПДВ – акциз (у неплатників ПДВ і акцизу співпадає з виручкою)	160000*
валовий прибуток (збиток)	= чистий дохід – собівартість	58000
фінансовий результат від операційної діяльності	= валовий прибуток (збиток) + інші операційні доходи – інші операційні витрати – адміністративні витрати – витрати на збут	33000
фінансовий результат до оподаткування	= фінансовий результат від операційної діяльності + інші доходи – інші витрати + фінансові доходи – фінансові витрати + доходи від участі в капіталі – витрати від участі в капіталі	33000
чистий прибуток (збиток)	= фінансовий результат до оподаткування – витрати з податку на прибуток <i>або</i> чистий прибуток = усі доходи – усі витрати	27060

* у платника ПДВ з прикладу маємо, що виручка складає 192000 грн (=160000 + 160000×20% = 160000+32000). Тоді виручка 192000, а чистий дохід = 160000 (= 192000 – 32000)

Фінансовий результат знаходить своє відображення у таких звітах: звіт про фінансові результати – суми доходів і витрат за різними видами, проміжні фінансові результати; баланс (звіт про фінансовий стан) – накопичений фінансовий результат за всі періоди діяльності (нерозподілений

прибуток/непокритий збиток); податкова декларація з податку на прибуток фінансовий результат є основою для розрахунку податку на прибуток. Однак даний звіт не подається учасниками спрощеної системи оподаткування.

2.3. Податкові аспекти обліку фінансових результатів

Облік фінансових результатів підприємства безпосередньо впливає на розрахунок податкових зобов'язань, оскільки фінансові результати використовуються для визначення податку на прибуток.

В Україні, як і в більшості країн, існують окремі вимоги до обліку фінансових результатів у податковому обліку, які можуть відрізнятися від бухгалтерського обліку. Це створює податкові різниці між бухгалтерським та податковим обліком, які потребують окремого обліку та коригувань для правильного визначення податкових зобов'язань.

ТОВ «XXXXXX» є платником як загальнодержавних, так і місцевих податків, веде окремий облік, в якому відбувається групування інформації про базу оподаткування, визначення показників усіх форм податкової звітності. Компанія зареєстрована на загальній системі оподаткування.

Облік розрахунків за податками та платежами у ТОВ «XXXXXX» ведуть на рахунку 64.

Нарахування суми поточного ПП за звітний період у бухгалтерському обліку відображається записом: Дт 98 Кт 641, перерахування до бюджету податку на прибуток відображається записом: Дт 641 Кт 311.

ТОВ «XXXXXX» є також платником ПДВ. Податкові аспекти, пов'язані з прибутком є виникнення податкового зобов'язання при реалізації, оскільки підприємство отримує дохід, а потім визначається прибуток. Фінансовий результат – це ключовий показник у розрахунку податку на прибуток, що сплачується на загальній системі оподаткування (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Вплив фінансового результату на податки

ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ (ФР) НА ПОДАТКИ (податок на прибуток та єдиний податок)	
Чи впливає фінансовий результат на оподаткування	Як визначається податок
Підприємства. Податок на прибуток (загальна система, малодоходники; дохід ≤ 40 млн грн на рік)	
так	$(\text{ФР} - \text{накопичені збитки минулих років}) \times 0,18$
Підприємства. Податок на прибуток (загальна система, великодоходники; дохід > 40 млн грн на рік)	
так	$(\text{ФР} \pm \text{податкові різниці}) \times 0,18$
ФОП. Податок на доходи фізичних осіб (загальна система)	
так	$\text{чистий оподатковуваний дохід (прибуток)}^* \times 0,18 = (\text{доходи} - \text{витрати}) \times 0,18$
Підприємства та ФОП. Єдиний податок (спрощена система, 3 група)	
ні	$\text{ЄП} = \text{доходи} \times 0,03$ або $\text{ЄП} = \text{доходи} \times 0,05$ ФР на ЄП – не впливає**
ФОП. Єдиний податок (спрощена система, 1-2 група)	
ні	ЄП = фіксована сума за кожний місяць ФР на ЄП – не впливає**
Сільськогосподарські підприємства та ФОП. Єдиний податок (спрощена система, 4 група)	
ні	сума ЄП залежить від площі та нормативної грошової оцінки земельних ділянок
* у ФОП-загальників термін «фінансовий результат» не вживається. Замість нього є «чистий оподатковуваний дохід» (ЧОД), який за своєю суттю те саме, що й прибуток у юридичної особи (підприємства). На це є низка причин. По-перше, витрати при розрахунку ЧОД враховуються не всі, а лише дозволені ПКУ. По-друге, поняття збиток у ФОП теж немає, так як від'ємний ЧОД не визначається. Через ці причини ЧОД – це не зовсім те саме, що ФР; **у ФОП-єдинників фінансового результату теж немає – є лише оподаткування доходу, який надійшов. Витрати при цьому ніяк не впливають на єдиний податок (ЄП)	

Додаток РІ призначений для розрахунку загального впливу податкових різниць, на які коригується фінансовий результат до оподаткування у процесі розрахунку податку на прибуток. податкові різниці збільшують або зменшують фінансовий результат до оподаткування у декларації. Ці різниці описані в ПКУ: більшість різниць – у розділі III; різниці щодо довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного страхування – розділ II; різниці по різних перехідним операціям, які існують тимчасово – у Перехідних положень ПКУ.

У свою чергу, ряд. 03РІ декларації є коригуючим, тобто на його значення ФР до оподаткування може бути як збільшений (додатний підсумок Додатка РІ), так і зменшений (від'ємний підсумок Додатка РІ). Додаток РІ – це податкові

різниці. Він розшифровує ряд. 03 РІ Податкової декларації з ПП (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Фрагмент додатку РІ

Код	Різниця, на які збільшується фінансовий результат		Код	Різниця, на які зменшується фінансовий результат	
1.1.1.1	Сума уцінки та втрат від зменшення корисності основних засобів або нематеріальних активів, включених до витрат	2 360 700 (1 560 000 + 800 700)	1.2.1.1	Сума дооцінки основних засобів або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат уцінки	320 800
х	х	х	1.2.1.2	Сума вигід від відновлення корисності основних засобів або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат втрат від зменшення корисності ...бухгалтерського обліку	3 350 600
01	Усього різниць...	2 360 700	02	Усього різниць...	3 671 400
Код	Різниця, на які збільшується фінансовий результат		Код	Різниця, на які зменшується фінансовий результат	
1.1.2	Сума залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів або нематеріальних активів, визначеної відповідно до бухгалтерського обліку у разі ліквідації або продажу такого об'єкта	343 600 (23 600 + 320 000)	1.2.2	Сума залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів або нематеріальних активів, визначеної з урахуванням положень статті 138 у разі ліквідації або продажу такого об'єкта	345 500 (25 500 + 320 000)
01	Усього різниць	343 600	02	Усього різниць	345 500

При веденні податкового обліку ТОВ «XXXXX» дотримується всіх норм податкового законодавства, вчасно подає податкову звітність та перераховує до бюджету обов'язкові платежі.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Ресурсний потенціал аграрного підприємства включає в себе всі ресурси, які підприємство може використовувати для виробництва сільськогосподарської продукції. Основні компоненти ресурсного потенціалу:

1. Природні ресурси: це земля, вода, кліматичні умови, а також біоресурси. Якість і кількість цих ресурсів впливають на продуктивність підприємства. Важливо враховувати тип ґрунту, водозабезпечення та природні умови для вибору культур.

Земельні ресурси та посівні площі є тісно пов'язаними елементами у сільському господарстві, оскільки вони безпосередньо впливають на продуктивність аграрного підприємства. Для визначення ефективності використання земельних угідь ТОВ «XXXXX», проаналізуємо динаміку та структуру посівних площ – табл. 3.1 (додаток 3, К, Л).

Таблиця 3.1

Динаміка та структура посівних площ ТОВ «XXXXX» за 2021 – 2023 рр.

Вид культур	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	га	у % до суми	га	у % до суми	га	у % до суми	абсо- лютне, (+;-)	від- носне, %
Пшениця озима	-	-	2239,5	38,5	-	-	-	-
Пшениця яра	1482	29,9	1402,8	24,1	2390,99	43,3	+908,99	+61,3
Кукурудза на зерно	1544,15	31,2	15,4	0,3	65,21	1,2	-1478,94	-95,8
Гречка	18,4	0,4		0,0		0,0	-18,4	-100,0
Соя	1904,8	38,5	1609,3	27,6	741,07	13,4	-1163,73	-61,1
Соняшник	-	-	556,2	9,6	454,2	8,2	+454,2	x
Ріпак озимий	-	-	-	-	1870,7	33,9	+1870,7	x
Разом	4949,35	100	5823,2	100	5522,17	100	+572,82	+11,6

Аналіз динаміки посівних площ ТОВ «XXXXX» за період 2021 – 2023 рр.

свідчить про значні зміни у структурі посівних площ, зокрема збільшення площ під деякими культурами та зменшення під іншими.

У 2023 році загальна площа посівів ТОВ «XXXXX» зросла на 572,82 тис. грн (+11,6 %) у порівнянні з 2021 роком, що свідчить про певне нарощення виробництва.

Загалом, ТОВ «XXXXX» демонструє позитивні зміни у структурі посівних площ з суттєвим зростанням площ під пшеницею ярою та ріпаком. Проте є значні втрати у виробництві кукурудзи та сої, а також повна відмова від вирощування гречки.

Це може свідчити про необхідність перегляду аграрної стратегії та адаптації до змінюваних ринкових умов. Також прослідковується розумне управління земельними ресурсами в частині дотримання сівозмін, що дозволяє впроваджувати сівозміну.

Таким чином, ефективне управління земельними ресурсами є критично важливим для оптимізації посівних площ, підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва. В світлі цього проаналізуємо динаміку виробництва і урожайність – табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Динаміка валового збору та урожайності сільськогосподарських культур
ТОВ «XXXXX» за 2021 – 2023 рр.**

Вид культур	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	Валовий збір, ц	Урожай- ність, ц/га	Валовий збір, ц	Урожай- ність, ц/га	Валовий збір, ц	Урожай- ність, ц/га	абсо- лютне, (+;-)	від- носне, %
Пшениця озима	-	-	125492	56,0	-	-	-	-
Пшениця яра	73237,8	49,4	79107,4	56,4	123193	51,5	+68,2	+4,3
Кукурудза	155675	100,8	1352,6	87,8	3239,8	49,7	-97,9	-50,7
Гречка	124,9	6,8					-100,0	-100,0
Соя	38447,3	20,2	51876,8	32,2	28254,3	38,1	-26,5	88,9
Соняшник	-	-	15278,5	27,5	13295,4	29,3	+13295,4	+29,3
Ріпак озимий	-	-	-	-	66170,8	35,4	+66170,8	+35,4

Аналіз валового збору та урожайності сільськогосподарських культур ТОВ «XXXXXX» за період 2021 – 2023 рр. показує суттєві зміни в обсягах виробництва та показниках урожайності різних культур. Аналіз результатів: пшениця яра: валовий збір пшениці ярої зріс з 73237,8 ц у 2021 році до 123193 ц у 2023 році, що є позитивним показником (+68,2 %); кукурудза на зерно: валовий збір зменшився з 155675 ц у 2021 році до 3239,8 ц у 2023 році, що є критичним зниженням (-97,9 %). соя: валовий збір сої знизився з 38447,3 ц у 2021 році до 28254,3 ц у 2023 році (-26,5 %), незважаючи на підвищення урожайності; соняшник: валовий збір соняшника з'явився у 2022 році на рівні 15278,5 ц, а в 2023 році склав 13295,4 ц (+29,3 %), що свідчить про успішне впровадження цієї культури; ріпак озимий: валовий збір ріпаку озимого з'явився у 2023 році з обсягом 66170,8 т, що є позитивним внеском у структуру валового збору.

Аналіз валового збору та урожайності ТОВ «XXXXXX» за 2021 - 2023 рр. показує позитивні результати по деяким культурам, зокрема по пшениці ярої та ріпаку озимому, проте є серйозні проблеми з кукурудзою і відмова від гречки. Це свідчить про потребу у корекції агрономічної стратегії підприємства для покращення загальних показників урожайності та валового збору.

Матеріально-технічна база: це включає в себе техніку, обладнання, транспортні засоби та інфраструктуру. Сучасна техніка дозволяє підвищити ефективність виробництва, знизити витрати та збільшити обсяги.

Основні засоби, такі як трактори, комбайни, сівалки та інше обладнання, суттєво підвищують продуктивність сільськогосподарських робіт. Сучасна техніка дозволяє виконувати роботи швидше, з меншими витратами праці та ресурсів. Аналіз динаміки та структури основних засобів ТОВ «XXXXXX» показав: зміни первісної вартості основних засобів: у 2023 році первісна вартість основних засобів збільшилася на 5,299.6 тис. грн, що становить 43.4 % в порівнянні з 2021 роком. Це зростання стало можливим завдяки вартості будинків та споруд на 1,291,5 тис. грн (31,7 %), машин та обладнання

на 3,259,1 тис. грн (46,6 %), інструментів, приладу та інвентарю на 93,7 тис. грн (36,5 %), транспортних засобів на 450,8 тис. грн (70,9 %).

Структура основних засобів – рис. 3.1: протягом досліджуваних років основну частку в структурі основних засобів займають машини та обладнання, що на кінець 2023 року становило 58.5 %, що на 1.3 пункти більше, ніж у 2021 році. Це вказує на важливість технологічного оснащення підприємства.

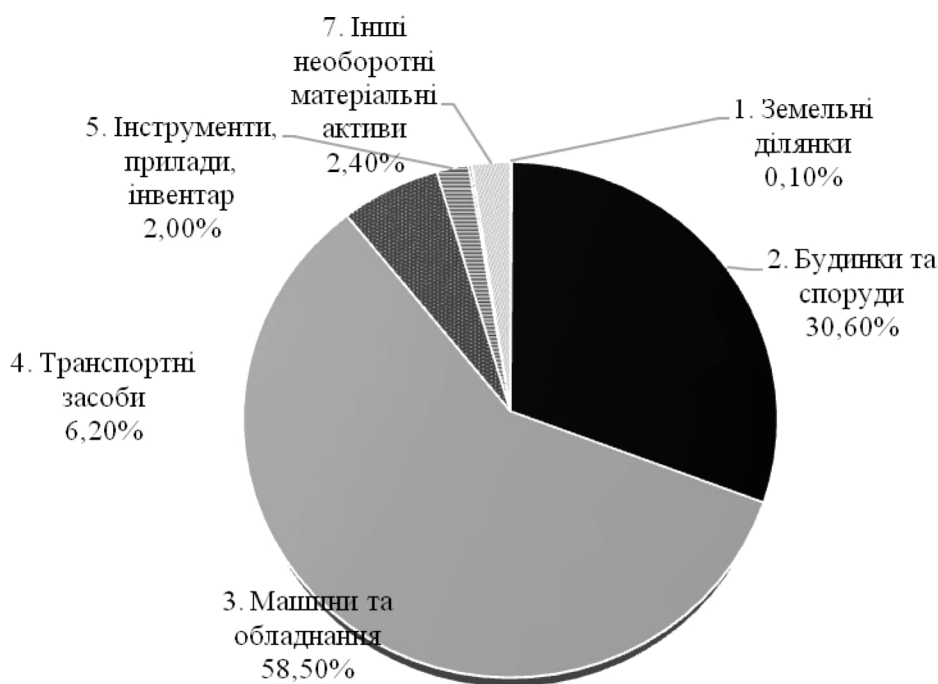

Рис. 3.1. Структура основних засобів досліджуваного підприємства за 2023 р., %

Для характеристики технічного стану основних засобів важливим є аналіз коефіцієнтів спрацювання (зносу) та придатності - рис. 3.2. Аналіз показників зносу основних засобів ТОВ «XXXXX» за період 2021 –2023 років (станом на кінець року) дозволяє зробити кілька важливих висновків:

Знос основних засобів збільшився з 11,257 тис. грн у 2021 р. до 12,519.5 тис. грн. у 2023 р., що є приростом на 1,262.5 тис. грн. Це вказує на те, що основні засоби зазнали значного використання, що може негативно

вплинути на їх ефективність.

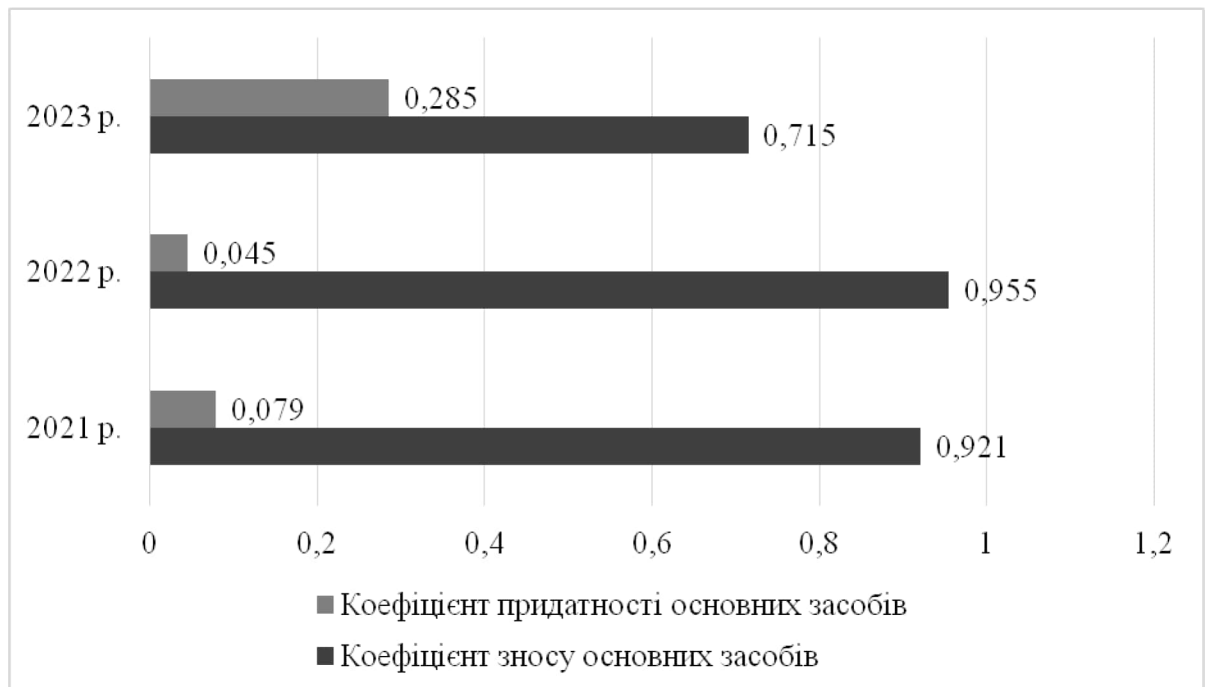

Рис. 3.2. Динаміка показників зношеності та придатності основних засобів досліджуваного підприємства за 2021 – 2023 рр., пункти

Коефіцієнт зносу основних засобів: показник знизився з 0.921 у 2021 році до 0.715 у 2023 році, що є зменшенням на 0.206.

Це свідчить про те, що частка зносу в загальній вартості основних засобів зменшилася, що може свідчити про поліпшення стану або оновлення частини основних засобів.

Коефіцієнт придатності основних засобів: збільшився з 0.079 у 2021 році до 0.285 у 2023 році, що є зростанням на 0.206.

Це вказує на те, що згодом частка придатних для використання основних засобів зростає, що може позитивно вплинути на загальну ефективність виробництва. В загальному матеріально-технічну базу, монетарні та немонетарні активи можна охарактеризувати за допомогою аналізу майна – табл. 3.2. Отже, за результатами аналізу:

1. Зростання вартості майна: загальна вартість майна ТОВ «XXXXX» у 2023 році порівняно з 2022 роком збільшилась на 213 млн 399,9 тис. грн, що становить 87,4 %.

Це свідчить про значний позитивний тренд у фінансовій діяльності компанії. Вартість необоротних активів (основні засоби) збільшилася на 4 млн 36,6 тис. грн, або в 5,1 рази, що вказує на істотні інвестиції в довгострокові активи компанії.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура майна ТОВ «XXXXX»
за 2021 - 2023 рр. (станом на кінець року)**

Види активів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	2442279,9	100	482864,5	100	457679,8	100	+213399,9	+87,4
1. Необоротні активи	974	0,4	558,1	0,1	5010,6	1,1	+4036,6	У 5,1 р.
1.1. Основні засоби	962,7	0,4	547	0,1	4999,8	1,1	+4037,1	У 5,2 р.
2. Оборотні активи	243305,9	99,6	482306,4	99,9	452669,2	98,9	+209363,3	+86,0
2.1. Запаси	87520,7	35,8	198202,5	41,0	89709,6	19,6	+2188,9	+2,5
2.1.1. Виробничі запаси	21341	8,7	34291,1	7,1	39431,4	8,6	+18090,4	+84,8
2.1.2. Готова продукція та товари	66179,7	27,1	163911,4	33,9	50278,2	11,0	-15901,5	-24,0
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	152021,3	62,2	276121,7	57,2	348785,4	76,2	+196764,1	У 2,3 р.
2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	52	0,0	250,5	0,1	260,6	0,1	+208,6	У 5 р.
2.4. Витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	1,9	0,0	x	X
2.5. Інші оборотні активи	3711,9	1,5	7731,7	1,6	13911,7	3,0	+10199,8	У 3,7 р.

2. Зміни в структурі активів: оборотні активи компанії значно зросли на 209 млн 363,3 тис. грн або 86 %, що також є показником активного зростання діяльності підприємства. Основні компоненти оборотних активів:

- запаси (виробничі запаси, готова продукція, товари) збільшилися на 2 млн 188,9 тис. грн або на 2,5 %. Зростання запасів свідчить про збільшення

обсягів виробництва та підготовку до реалізації більшої кількості продукції;

- дебіторська заборгованість значно зросла на 196 млн 764,1 тис. грн або у 2,3 рази. Це може свідчити про розширення обсягів продажів або зміни в умовах розрахунків з партнерами;

- грошові кошти та поточні фінансові інвестиції зросли на 208,6 тис. грн або у 5 разів, що є позитивним сигналом для ліквідності компанії;

- інші оборотні активи також збільшилися на 10 млн 199,8 тис. грн, або у 3,7 рази, що може свідчити про розширення інших активів у короткостроковій перспективі.

3. Структура майна: за період з 2021 по 2023 рік у структурі майна ТОВ «XXXXX» переважають оборотні активи, з частками 99,6 % у 2021 році, 99,9 % у 2022 році і 98,9 % у 2023 році. Це показує, що більшість активів компанії є короткостроковими, що може свідчити про високу мобільність і здатність компанії швидко реагувати на зміни в ринкових умовах. Ефективність фінансових ресурсів можна прослідкувати за показниками фінансової стійкості ТОВ «XXXXX», використовуючи дані табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Показники фінансової стійкості ТОВ «XXXXX»
за 2021 - 2023 рр.**

Показники	Нормативне значення	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+; -) 2023 р. до 2021 р.
A	1	2	3	4	5
Показники структури джерел формування капіталу					
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,832	0,440	0,475	-0,357
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,168	0,560	0,525	0,357
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,201	1,274	1,105	0,904
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	4,965	0,785	0,905	-4,060
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зниження	0,000	0,001	0,025	0,025
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	Зниження	0,000	0,001	0,023	0,023
Коефіцієнт поточних зобов'язань	Підвищення	1,000	0,999	0,977	-0,023

Продовж. табл. 3.3

A	1	2	3	4	5
Показники стану оборотних активів					
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	0,995	0,997	0,977	-0,018
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	>0,1	0,832	0,439	0,469	-0,362
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	>0,5	2,312	1,068	2,368	0,056
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Підвищення	0,000	0,001	0,001	0,001
Показники стану основного капіталу					
Коефіцієнт майна виробничого призначення	Підвищення	0,091	0,072	0,097	0,006
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Підвищення	0,004	0,001	0,011	0,007
Коефіцієнт нагромадження амортизації	Зниження	0,921	0,955	0,716	-0,205
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Підвищення	249,801	864,194	90,342	-159,458

1. Показники структури джерел формування капіталу:

- коефіцієнт автономії – рис. 3.3 показує частку власного капіталу в загальній сумі капіталу підприємства. Зниження цього показника у 2022 році, а також незначне підвищення у 2023 році, свідчить про значне скорочення частки власного капіталу в структурі фінансування підприємства. Це вказує на зростання залежності від позикових коштів і потенційний фінансовий ризик.

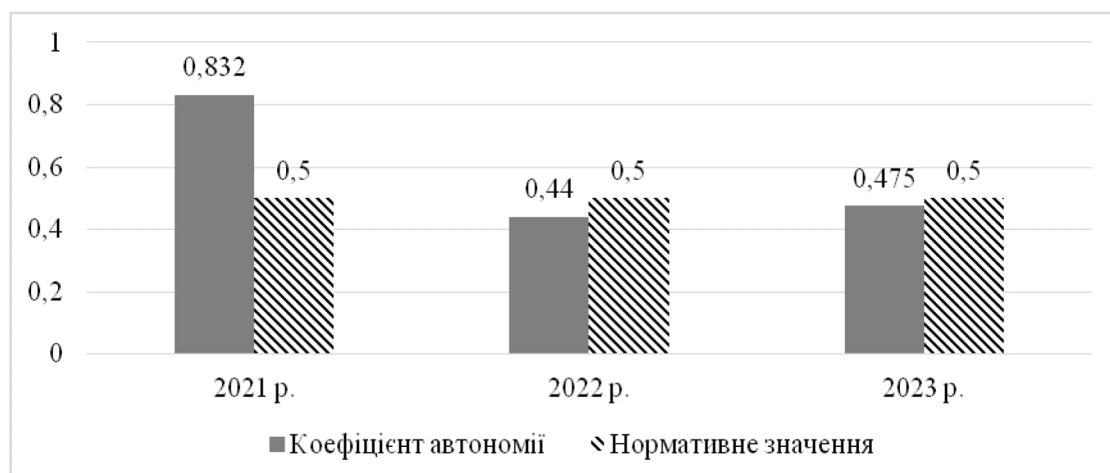

Рис. 3.3. Динаміка коефіцієнту автономії ТОВ «XXXXX» та його порівняння з нормативним значенням за 2021 – 2023 рр., пункти

- коефіцієнт концентрації позикового капіталу відображає частку позикових коштів у загальній структурі капіталу. Зростання коефіцієнта з 2021 по 2022 рік свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Зниження цього показника в 2023 році показує, що підприємство все ще залишалось в межах нормативного значення, але залежність від позикового капіталу залишалася значною;

- коефіцієнт фінансового ризику: зростання цього показника вказує на збільшення фінансового ризику підприємства, оскільки він перевищує нормативне значення, особливо в 2022 році. У 2023 році ризик знизився, але все ще залишався високим, що може свідчити про зростання фінансових зобов'язань підприємства.

- коефіцієнт фінансової стабільності: зниження коефіцієнта фінансової стабільності свідчить про погіршення фінансової стійкості підприємства. Значне падіння цього показника у 2022 році вказує на зменшення здатності підприємства підтримувати свою фінансову стабільність через високі фінансові зобов'язання.

2. Показники довгострокових і поточних зобов'язань:

- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів: коефіцієнт показує частку довгострокових зобов'язань у загальних зобов'язаннях підприємства. Збільшення цього показника у 2023 році свідчить про зростання залежності підприємства від довгострокового фінансування, що може бути результатом залучення нових кредитів або позик.

- коефіцієнт довгострокових зобов'язань: значне зростання цього коефіцієнта у 2023 році свідчить про збільшення частки довгострокових зобов'язань в структурі зобов'язань підприємства, що може бути ознакою росту фінансових навантажень у майбутньому.

- коефіцієнт поточних зобов'язань: зниження цього показника свідчить про поступове зменшення частки поточних зобов'язань у загальній структурі фінансування, що може бути позитивною ознакою, адже підприємство здатне

зменшити тиск короткострокових фінансових зобов'язань.

3. Показники стану оборотних активів:

- коефіцієнт маневреності власного капіталу: зниження цього показника свідчить про зменшення маневреності власного капіталу підприємства, що може свідчити про зниження здатності використовувати власний капітал для фінансування оборотних активів;

- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами: зниження цього показника свідчить про зменшення частки власних коштів, що використовуються для фінансування оборотних активів, що підвищує фінансові ризики;

- коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами: значне зростання цього показника свідчить про поліпшення забезпеченості запасів власними коштами, що може бути позитивною ознакою для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

4. Показники стану основного капіталу:

- коефіцієнт майна виробничого призначення: підвищення цього показника свідчить про збільшення частки майна, що використовується в основному виробництві, що може бути ознакою покращення основної діяльності підприємства.

- коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні: зростання цього показника вказує на покращення забезпеченості підприємства основними засобами.

- коефіцієнт нагромадження амортизації (зниження): зниження цього коефіцієнта свідчить про зменшення рівня амортизації основних засобів, що може вказувати на зниження рівня старіння основних засобів підприємства;

- Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів: значне зниження цього показника у 2023 році свідчить про зменшення частки необоротних активів у структурі активів підприємства, що може свідчити про зменшення довгострокових інвестицій.

Використаємо дані табл. 3.4 для оцінки платоспроможності ТОВ «XXXXX» систему показників, які мають назву коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 3.4

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності

ТОВ «XXXXX» за 2021 - 2023 рр.

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+;-) 2021 р. до 2021 р.
		2021	2022	2023	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,001	0,001	0,001	x
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	3,805	1,051	1,547	-2,259
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	5,943	1,784	1,929	-4,014

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності залишається на дуже низькому рівні протягом усіх трьох років, значно нижче нормативного значення.

Це вказує на те, що підприємство має дуже обмежену здатність покривати свої найбільш термінові зобов'язання (кредиторську заборгованість та інші поточні зобов'язання) за рахунок найбільш ліквідних активів (грошові кошти та їх еквіваленти).

Це також може свідчити про високі фінансові ризики через низький рівень ліквідності.

2. Проміжний коефіцієнт покриття, який показує здатність підприємства покривати свої поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів (за винятком запасів), значно знизився з 2021 по 2022 рік, але зріс у 2023 році.

У 2021 році цей показник був надзвичайно високим, що свідчить про дуже високий рівень ліквідності, але з роками підприємство поступово знижувало свій фінансовий запас ліквідності.

У 2023 році цей коефіцієнт значно підвищився і став близьким до нормативного значення, але все ще залишається нижчим, ніж у 2021 році.

3. Загальний коефіцієнт покриття, який показує здатність підприємства покривати всі свої зобов'язання (поточні та довгострокові) за рахунок усіх

активів, показує значне зниження з 2021 по 2023 рік. У 2021 році підприємство демонструвало надзвичайно високий рівень покриття зобов'язань, але до 2023 року цей показник знизився, хоча все ще залишався в межах нормативного значення.

Зниження цього коефіцієнта свідчить про зменшення фінансової стабільності підприємства, що може бути пов'язане зі збільшенням зобов'язань та вказує на високий ризик неплатоспроможності та фінансову залежність від зовнішніх фінансових ресурсів.

З іншого боку, коефіцієнти покриття знижуються, що вказує на зменшення здатності підприємства покривати свої зобов'язання за рахунок активів. Це підкреслює необхідність управління ліквідністю і фінансовими ризиками для збереження стійкості підприємства в майбутньому.

3.2. Аналіз динаміки, складу та структури доходів і витрат підприємства

Аналіз фінансових результатів є ключовим елементом управління підприємством, оскільки дозволяє:

1. Оцінити ефективність діяльності: допомагає визначити, наскільки успішно підприємство досягає своїх фінансових цілей.
2. Виявити резерви для покращення: ідентифікує слабкі місця в діяльності підприємства, що можуть бути оптимізовані для підвищення прибутковості.
3. Приймати обґрунтовані управлінські рішення: сприяє формуванню стратегій розвитку на основі детального аналізу фінансової інформації.
4. Контролювати фінансові ризики: допомагає виявляти можливі фінансові ризики та ухвалювати рішення для їх мінімізації.

Мета та завдання фінансових результатів представлено на рис. 3.4.

Мета - отримання об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства, виявлення причин відхилень від запланованих показників та розробка рекомендацій для підвищення ефективності діяльності

Завдання:

Вивчення складу та динаміки доходів і витрат для виявлення їх впливу на фінансові результати

Розрахунок показників рентабельності для визначення ефективності використання ресурсів

Оцінка здатності підприємства виконувати свої зобов'язання в короткостроковій і довгостроковій перспективах

Аналіз факторів, які впливають на фінансові результати, таких як зміни в обсягах виробництва, цінах, витратах

Створення системи для регулярного моніторингу фінансових показників

Рис. 3.4. Мета та завдання аналізу фінансових результатів

1. Збір та підготовка даних:

Збір фінансової звітності та інших необхідних даних для аналізу

2. Первинний аналіз:

Оцінка основних фінансових показників, таких як чистий прибуток, витрати, доходи, рентабельність.

3. Глибокий аналіз:

Використання різних методів аналізу (горизонтальний, вертикальний, факторний) для детального вивчення фінансових результатів.

4. Визначення причин відхилень:

Ідентифікація причин відхилень між плановими і фактичними показниками.

5. Формування висновків і рекомендацій:

Розробка рекомендацій для покращення фінансових результатів на основі проведеного аналізу.

6. Моніторинг та корекція:

Регулярний моніторинг фінансових показників і корекція управлінських рішень на основі нових даних.

Рис. 3.5. Послідовність аналізу фінансових результатів

Таким чином, аналіз фінансових результатів є важливим процесом, який допомагає підприємствам оцінити свою діяльність, виявити проблеми і знайти шляхи для їх вирішення.

Для аналізу динаміки, складу та структури доходів діяльності ПАФ «Урожай» використано інформацію «Звіту про фінансові результати (ф. 2)» за 2021 – 2023 рр. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

**Структура і динаміка доходів
ТОВ «XXXXX» за 2021 - 2023 рр.**

Види доходів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. (+,-) до 2021 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	139051,6	77,1	172260,9	94,1	218868,1	95,5	+79813,5	+57,4
Інші операційні доходи	41263,8	22,9	10711,4	5,9	10332,5	4,5	-30931,3	-75,0
Інші доходи	-	-	-	-	1,5	0,0	x	x
Усього	180318,4	100	182972,3	100	229202,1	100	+48883,7	+27,1

1. Структура доходів у 2023 році: чистий дохід від основної операційної діяльності - у 2023 році 95,5 % загальних доходів підприємства становить чистий дохід від основної операційної діяльності (товарів, робіт, послуг). Цей високий показник свідчить про домінуючу роль основної діяльності у формуванні доходів підприємства. Доходи від іншої операційної діяльності відображаються на рівні 4,5%, що є значно меншим показником у порівнянні з основними доходами. Це може свідчити про необхідність перегляду стратегії у сфері додаткових доходів.

2. Динаміка доходів від основної операційної діяльності (2021 - 2023): за період 2021 - 2023 років сума доходів від основної операційної діяльності

зросла на 79 млн. 813,5 тис. грн, що становить 57,4 %. Це свідчить про позитивну тенденцію у розвитку основного бізнесу підприємства.

3. Динаміка інших операційних доходів: їх сума знизилась на 30 млн. 931,3 тис. грн або на 75 %. Це значне падіння свідчить про потребу в аналізі та вдосконаленні стратегій для генерації додаткових доходів.

4. Інші доходи становить лише 1,5 тис. грн, що вказує на обмежене використання інвестиційних можливостей.

5. Загальна динаміка доходів ТОВ «XXXXX» рис. 3.6: у 2023 році в порівнянні з 2021 роком доходи підприємства зросли на 48 млн. 883,7 тис. грн або на 27,1 %. Це позитивний показник, що відображає загальний ріст фінансових показників підприємства.

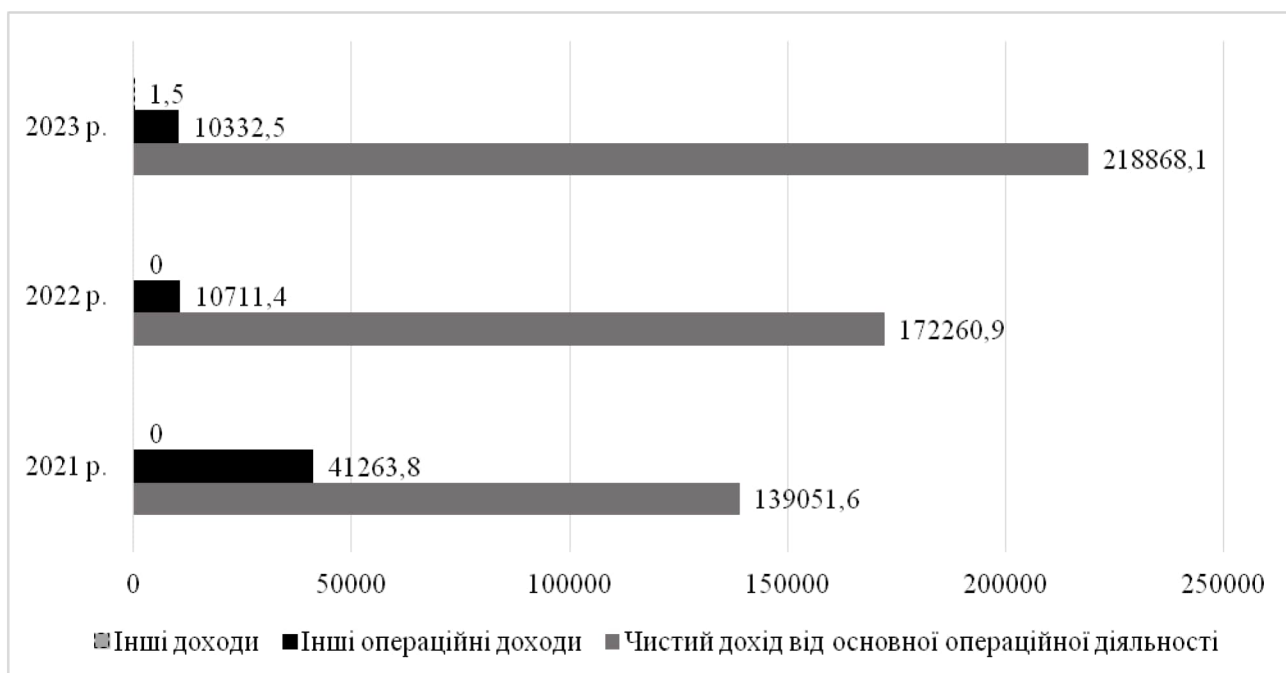

Рис. 3.6. Динаміка доходів діяльності досліджуваного підприємства за 2021-2023 рр., тис. грн

Зважаючи, що у структурі доходів найбільшу частку представляють доходи від реалізації, вважаємо за доцільне проаналізувати їх динаміку та структуру – табл. 3.6. Загальний приріст доходу: у 2023 році чистий дохід від реалізації сільськогосподарської продукції зріс до 217 269,8 тис. грн, що на 111 826,4 тис. грн або 106,1 % більше порівняно з 2021 роком. Це свідчить про

позитивну динаміку в розвитку підприємства.

Таблиця 3.6

Динаміка та структура чистого доходу від реалізації сільськогосподарської продукції ТОВ «XXXXX» за 2021 - 2023 рр.

Види продукції	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р.	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн.	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
Пшениця	49046,6	46,5	85356,9	58,0	20282,5	9,3	-28764,1	-58,6
Кукурудза	43152,5	40,9	14888,3	10,1	35376,6	16,3	-7775,9	-18,0
Гречка	-	-	249,1	0,2	-	-	-	-
Боби сої	8160	7,7	46309,4	31,5	67980	31,3	+59820	У 8,3 р
Соняшник	5084,3	4,8	308,3	0,2	74736,9	34,4	+69652,6	У 12,7 р
Ріпак озимий	-	-	-	-	18893,8	8,7	+18893,8	х
Разом	105443,4	100	147112	100	217269,8	100	+111826,4	У 2,1 р.

Отже, динаміка показників по основним ключовим видах продукції у досліджуваному підприємстві наступна:

- пшениця: у 2021 році дохід становив 49 046,6 тис. грн, але в 2023 році знизився до 20 282,5 тис. грн, що призвело до зменшення на 28 764,1 тис. грн або -58,6 %. У 2021 році питома вага пшениці становила 46,5 %, але у 2023 році знизилась до 9,3 %. Це свідчить про значне скорочення доходів від цієї культури, що потребує уваги з боку управлінського персоналу.

- зернова кукурудза: доходи зменшилися з 43 152,5 тис. грн у 2021 році до 35 376,6 тис. грн у 2023 році, що свідчить про зниження на 7 775,9 тис. грн (-18,0 %). Частка доходів від кукурудзи знизилась з 40,9 % у 2021 році до 16,3 % у 2023 році. Це вказує на зменшення конкурентоспроможності цієї культури в портфелі підприємства.

- боби сої: значне зростання доходів з 8 160 тис. грн у 2021 році до 67 980 тис. грн у 2023 році (+59 820 тис. грн або + 733,1 %. Вартість доходів від бобів сої зросла з 7,7 % у 2021 році до 31,3 % у 2023 році, що свідчить про успіхи у цій категорії.

- насіння соняшнику: доходи зросли з 5 084,3 тис. грн до 74 736,9 тис. грн

(+69 652,6 тис. грн або +1 370,0 %). Це свідчить про ефективне управління виробництвом та реалізацією. Зростання частки доходів від соняшнику з 4,8 % до 34,4 % вказує на вдалу реалізацію цієї продукції на ринку.

Другою ключовою складовою фінансових результатів підприємства є витрати – табл. 3.7. Вони впливають на прибуток, рентабельність та загальну фінансову стабільність.

Таблиця 3.7

Динаміка та структура витрат і відрахувань

ТОВ «XXXXX» за 2021 - 2023 рр.

Види витрат і відрахувань	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізації	65882,7	73,1	97046,2	55,8	132608,6	59,2	+66725,9	У 2 р.
Інші операційні витрати	21502,9	23,9	60489,4	34,8	77524,1	34,6	+56021,2	У 3,6 р.
Інші витрати	2686,7	3,0	16447,4	9,5	13976,9	6,2	+11290,2	У 5,2 р.
Усього витрат	90072,3	100	173983	100	224109,6	100	+134037,3	У 2,5 р.

Аналіз витрат ТОВ «XXXXX» показав:

1. Загальні показники витрат: у 2023 році витрати підприємства зросли на 134 млн. 37,3 тис. грн, що складає 2,5 рази в порівнянні з 2021 роком. Це значне збільшення свідчить про розширення діяльності, але також може свідчити про потребу у покращенні контролю за витратами.

2. Сума собівартості реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) зросла на 66 млн. 725,9 тис. грн або 2 рази. Таке зростання може бути пов'язане з зростанням вартості сировини може значно впливати на собівартість продукції, зміною виробничих процесів.

3. Інші операційні витрати зросли на 56 млн. 21,2 тис. грн, або 3,6 рази.- Це свідчить про збільшення витрат у таких сферах, як: адміністративні витрати (можливе збільшення витрат на управлінські послуги та персонал), збутові витрати (підвищення витрат на рекламу, просування, транспортування).

Аналіз витрат ТОВ «XXXXX» за 2023 рік показує значне зростання

витрат у порівнянні з 2021 роком, що може свідчити про розширення діяльності підприємства, проте потребує уваги щодо контролю витрат.

Як показує рис. 3.7 протягом досліджуваних років у досліджуваному підприємстві доходи перевищують витрати, а отже, підприємство є прибутковим.

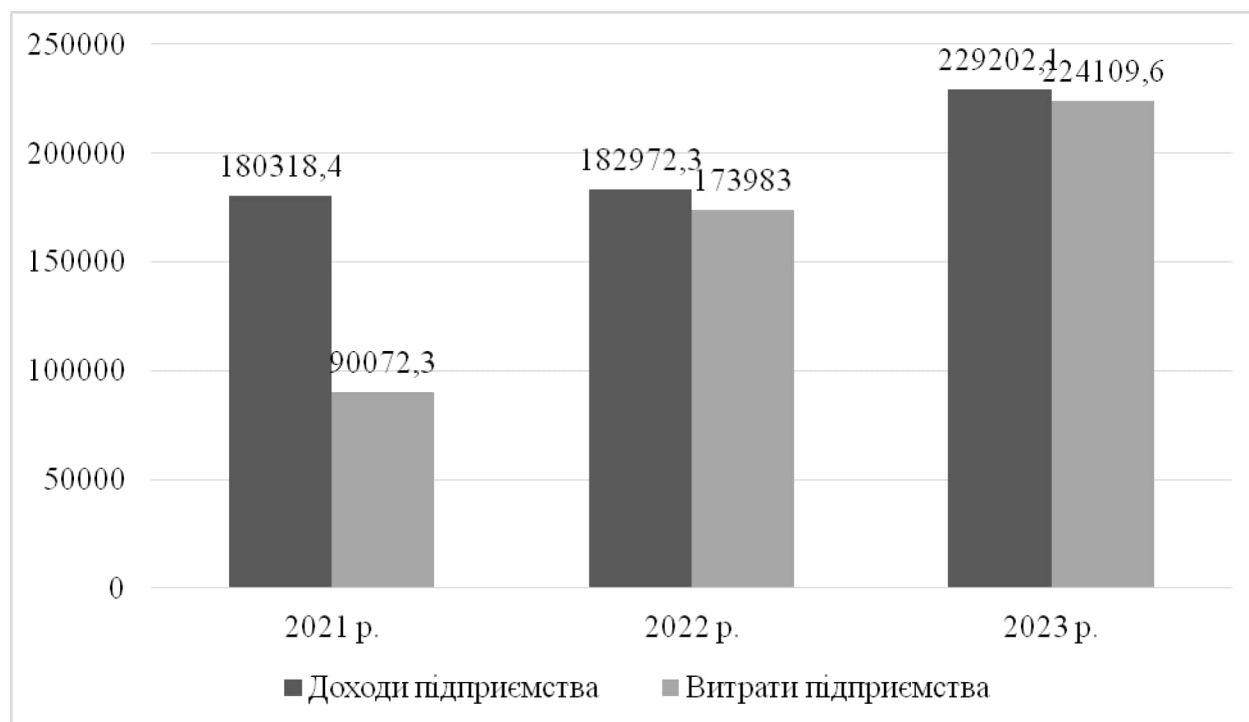

Рис. 3.7. Динаміка доходів та витрат діяльності досліджуваного підприємства за 2021 – 2023 рр., тис. грн

Оскільки собівартість реалізації складається з виробничої собівартості та витрат на збут, вважаємо за доцільне, для цілей цього підрозділу проаналізувати форму 50 с.-г., що містить інформацію про собівартість в розрізі виробленої продукції та статей витрат – рис. 3.8.

Загальне зростання витрат: у 2023 році загальні витрати підприємства зросли на 27,4 % (на 40991,3 тис. грн) в порівнянні з 2022 роком, що свідчить про значні зміни в структурі витрат. Прямі матеріальні витрати: витрати на прямі матеріали зросли у 2,1 рази (на 46467,2 тис. грн), що вказує на збільшення витрат на виробництво. Зокрема, витрати на насіння та посадковий матеріал зросли на у 8,7 рази (на 8043,5 тис. грн), що може свідчити про акцент

на підвищення обсягів виробництва.

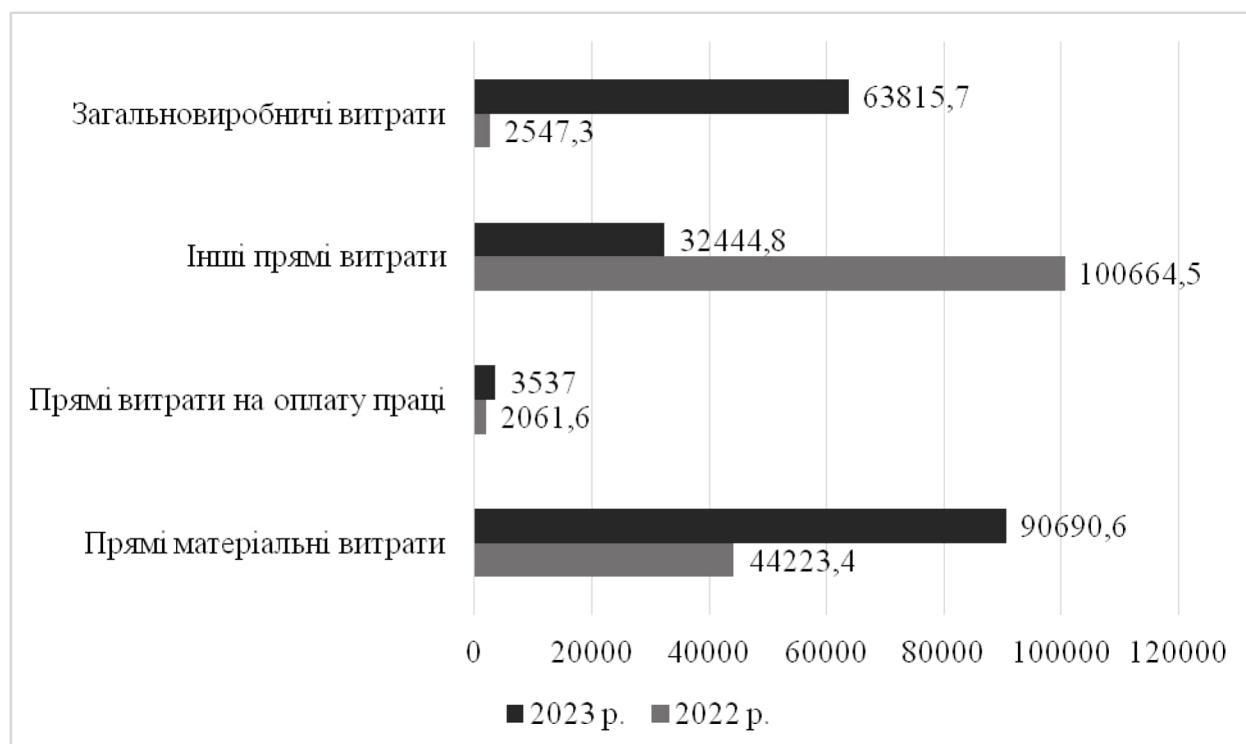

Рис. 3.8. Ілюстративне зображення динаміки виробничих витрат та їх елементів в рослинництві за 2022 – 2023 рр., тис. грн

Мінеральні добрива: витрати на мінеральні добрива зросли на 79,7 % (на 20071 тис. грн), що може вказувати на необхідність покращення родючості ґрунтів та підвищення урожайності. Зміни в оплаті праці: прямі витрати на оплату праці зросли на 71,6 % (на 1475,4 тис. грн), що може свідчити про підвищення зарплат або збільшення чисельності працюючих. Зниження інших прямих витрат: інші прямі витрати зменшилися на 67,8 % (на 68219,7 тис. грн), що вказує на оптимізацію витрат у цій категорії.

Загальновиробничі витрати значно зросли, збільшившись у 25,1 рази (на 61268,4 тис. грн).

Це свідчить про можливе збільшення витрат на послуги сторонніх організацій, які виростили у 54,8 рази (на 45516,6 тис. грн).

Структура виробничої собівартості демонструє значні зміни в 2023 році, де найбільшу частку займають прямі матеріальні витрати (47,6 %), що свідчить про їх ключову роль у формуванні собівартості.

3.3. Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності та розподілу чистого прибутку підприємства

Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності підприємства є важливим аспектом фінансового менеджменту. Він допомагає оцінити ефективність діяльності, виявити сильні та слабкі сторони, а також визначити можливості для покращення.

За даними фінансової звітності ТОВ «XXXXX» проаналізуємо структуру і динаміку фінансових результатів його діяльності (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Формування, структура та динаміка фінансових результатів ТОВ «XXXXX» за 2021 – 2023 рр.

Показники	2021р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р у % до 2021р.
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	
Чистий дохід від реалізації послуг)	139055	х	172261	х	218868	х	157,4
Операційні витрати, у тому числі:	87386	100,0	157536	100,0	210133	100,0	240,5
а) собівартість реалізованих послуг	65883	75,4	97046	61,6	132609	63,1	201,3
б) інші операційні витрати	21503	24,6	60489	38,4	77524	36,9	360,5
Інші операційні доходи	41264	х	10711	х	10333	х	25,0
Фінансові та інвестиційні доходи	-	х	-	х	2	х	X
Фінансові та інвестиційні витрати	2687	х	16447	х	13977	х	520,2
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	90246	х	8989	х	5093	X	5,6
Чистий фінансовий результат	90246	х	8989	х	5093	х	5,6
У % до чистого доходу від реалізації	х	64,9	х	5,2	х	2,3	х

У 2021 році чистий дохід становив 139 055 тис. грн, у 2022 році зріс до 172 261 тис. грн, а у 2023 році досяг 218 868 тис. грн. Це означає, що загальний приріст доходу за три роки склав 57,4%, що свідчить про позитивну динаміку у

розвитку підприємства. Операційні витрати підприємства у 2021 році становили 87 386 тис. грн, у 2022 році – 157 536 тис. грн, а у 2023 році – 210 133 тис. грн. Таким чином, загальний приріст операційних витрат за три роки склав 140,5 %. Це свідчить про значне зростання витрат, яке може бути пов'язане з розширенням обсягів діяльності.

У 2021 році собівартість становила 65 883 тис. грн (75,4 % від загальних витрат), у 2022 році – 97 046 тис. грн (61,6 %), а у 2023 році – 132 609 тис. грн (63,1 %). Хоча собівартість зросла, її частка у загальних витратах зменшилася, що може свідчити про зростання ефективності діяльності.

Інші операційні витрати зросли з 21 503 тис. грн у 2021 році (24,6 %) до 77524 тис. грн у 2023 році (36,9 %). Це вказує на те, що підприємство, можливо, інвестує у нові проекти або послуги, що вимагає додаткових витрат.

Інші операційні доходи за 2021 рік становили 41 264 тис. грн, у 2022 році знизилися до 10 711 тис. грн, а у 2023 році – до 10 333 тис. грн.

Чистий фінансовий результат: у 2021 році чистий прибуток складав 90246 тис. грн, у 2022 році знизився до 8 989 тис. грн, а в 2023 році – до 5093 тис. грн. Це вказує на суттєве падіння прибутковості, що потребує детального аналізу та перегляду стратегії.

Чистий фінансовий результат у відсотках до чистого доходу від реалізації у 2022 році цей показник становив 64,9 %, у 2023 році – лише 5,2 %, що свідчить про значне зниження ефективності в реалізації послуг.

За допомогою способу ланцюгових підстановок та табл. 3.9 визначимо вплив середньорічної вартості майна та ресурсовіддачі на зміну чистого доходу від реалізації ТОВ «XXXXX».

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXXXX»:

$$\text{ЧД} = \text{М} \times \text{РВ}. \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.9 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

Таблиця 3.9

**Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу (виручки) від
реалізації продукції ТОВ «XXXXX»
за 2021, 2023 рр.**

Показник	Умовні позна- чення	Роки		Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
		2021	2023	абсолютне	відносне
Середньорічна вартість майна, тис. грн	М	215660,1	470272,2	+254612,1	У 2,2 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	ЧД	139054,6	218868,1	+79813,5	+54,7
Ресурсовіддача, грн	РВ	0,64	0,46	-0,18	-28,1

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{М}_1 \times \text{РВ}_0 \quad (3.2)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 470272,2 \times 0,64 = 300074,2.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXXXX», тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.3)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 218868,1 - 139054,6 = +79813,5.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості майна:

$$\Delta \text{ЧД}_\text{М} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0 \quad (3.4)$$

$$\Delta \text{ЧД}_\text{М} = 300074,2 - 139054,6 = 161019,6.$$

2. Ресурсовіддачі:

$$\Delta \text{ЧД}_\text{РВ} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}} \quad (3.5)$$

$$\Delta \text{ЧД}_\text{РВ} = 218868,1 - 300074,2 = -81206,1.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_\text{М} + \Delta \text{ЧД}_\text{РВ} \quad (3.6)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 161019,6 - 81206,1 = +79813,5$$

Факторний аналіз показав, що в 2023 році чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зазнав значних змін у порівнянні з 2021 роком.

1. Середньорічна вартість майна підприємства зросла на 254 млн

612,1 тис. грн, що становить приріст у 2,2 рази. Це позитивно вплинуло на чистий дохід, який зріс на 161 млн 19,6 тис. грн. Зростання вартості активів може свідчити про ефективне управління ресурсами та інвестиціями, що сприяло збільшенню обсягів виробництва та реалізації.

2. Зниження ресурсовіддачі на 0,18 пункти, або 28,1 %, призвело до зменшення чистого доходу на 81 млн 206,1 тис. грн. Це вказує на те, що, незважаючи на зростання вартості майна, підприємству слід звернути увагу на ефективність використання ресурсів, оскільки зниження ресурсовіддачі може негативно впливати на прибутковість.

Отже, факторний аналіз вказує на важливість управління активами та оптимізації використання ресурсів. Підвищення середньорічної вартості майна позитивно вплинуло на чистий дохід, але зниження ресурсовіддачі свідчить про необхідність вдосконалення виробничих процесів для забезпечення стабільного зростання доходів у майбутньому.

Таблиця 3.10

Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ «XXXXX» за 2021, 2023 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, тис. грн	139054,6	172260,9	218868,1	+79813,5	+57,4
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	214310,4	363806,2	467487,8	+253177,4	У 2,2 р.
Коефіцієнт обертання оборотних коштів	0,649	0,473	0,468	-0,181	x
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	555	761	769	+214	+38,6

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXXXX»:

$$\text{ЧД} = \text{ОА} \times \text{Коб.} \quad (3.7)$$

За даними табл. 3.10 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{ОА}_1 \times \text{Коб}_0. \quad (3.8)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 467487,8 \times 0,649 = 303399,6.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.9)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 218868,1 - 139054,6 = +79813,5$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДоа} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0. \quad (3.10)$$

$$\Delta \text{ЧДоа} = 303399,6 - 139054,6 = +164345.$$

2. Коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДко} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}}. \quad (3.11)$$

$$\Delta \text{ЧДко} = 218868,1 - 303399,6 = -84531,5.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧДоа} + \Delta \text{ЧДко}. \quad (3.12)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 164345 - 84531,5 = +79813,5.$$

Аналіз показав, що в 2023 році чистий дохід (виручка) від реалізації продукції зазнав істотних змін у порівнянні з 2021 роком.

1. Середньорічна вартість оборотних активів підприємства зросла на 253 млн 177,4 тис. грн, що становить приріст у 2,2 рази. Це позитивно вплинуло на чистий дохід, який збільшився на 164 млн 345 тис. грн. Це зростання може свідчити про ефективні інвестиції в активи, що сприяли підвищенню обсягів реалізації продукції.

2. Зменшення коефіцієнта обертання оборотних активів: з іншого боку, зниження коефіцієнта обертання оборотних активів на 0,181 пункти призвело до зменшення чистого доходу на 84 млн 531,5 тис. грн.

Це свідчить про те, що хоча підприємство збільшило свої активи, їхня

ефективність у генерації доходу знизилася. Погіршення обертання активів може вказувати на те, що підприємству слід оптимізувати процеси для підвищення продуктивності.

Отже, факторний аналіз демонструє, що зростання середньорічної вартості оборотних активів позитивно вплинуло на чистий дохід, однак зменшення коефіцієнта обертання активів вказує на необхідність підвищення їхньої ефективності.

Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності, окупність витрат і т. д. Для цілей дослідження проаналізуємо вплив фінансових результатів на рентабельність капіталу досліджуваного підприємства за допомогою моделі факторного аналізу – формула 3.13.

$$PK = \frac{\Phi P}{K} \times 100 = \frac{\Phi P \times ЧД}{K \times ЧД} \times 100 = \frac{\Phi P}{ЧД} \times 100 \times \frac{ЧД}{K} = PP \times КОК \quad (3.13)$$

Тобто, на зміну загальної рентабельності капіталу впливають два фактори: рентабельність продажу та коефіцієнт окупності (обертання) капіталу.

Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проведемо за допомогою способів ланцюгових підстановок з використанням вихідних даних досліджуваного підприємства (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Вихідні дані для факторного аналізу загальної рентабельності сукупного капіталу ТОВ «XXXXX» за 2021, 2023 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р.	
		2021	2023	абсолютне	відносне, %
Фінансовий результат: прибуток, тис. грн	ФР	90246,1	5092,5	-85153,6	-94,4
Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн	ЧД	139054,6	218868,1	+79813,5	+57,4
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	К	215660,1	470272,2	+254612,1	У 2,2 р.
Загальна рентабельність капіталу, %	РК	41,8	1,1	-40,7	х
Рентабельність реалізації, %	РР	64,9	2,3	-62,6	х
Коефіцієнт окупності капіталу	КОК	0,645	0,465	-0,18	х

За даними табл. 3.11 проводиться розрахунок умовного показника загальної рентабельності капіталу ТОВ «XXXXX», %:

$$PK_{ум} = PP_1 \times КОК_0 \quad (3.14)$$

$$PK_{ум} = 2,3 \times 0,645 = 1,484.$$

Загальна зміна (+;-) загальної рентабельності капіталу ТОВ «XXXXX», пунктів:

$$\Delta PK = PK_1 - PK_0 \quad (3.15)$$

$$\Delta PK = 1,1 - 41,8 = -40,7,$$

у тому числі за рахунок факторів:

- рентабельності продажу:

$$\Delta PK_{PP} = PK_{ум} - PK_0 \quad (3.16)$$

$$\Delta PK_{PP} = 1,484 - 41,8 = -40,316,$$

- коефіцієнта окупності (обертання) капіталу :

$$\Delta PK_{КОК} = PK_1 - PK_{ум} \quad (3.17)$$

$$\Delta PK_{КОК} = 1,1 - 1,484 = -0,384.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PK = \Delta PK_{PP} + \Delta PK_{КОК} \quad (3.18)$$

$$\Delta PK = -40,316 - 0,384 = -40,7.$$

Зниження загальної рентабельності сукупного капіталу ТОВ «XXXXX» з 41,8 % у 2021 році до 1,1 % у 2023 році, що становить зниження на 40,7 пункти, пояснюється кількома ключовими чинниками:

1. Зменшення рентабельності реалізації на 62,6 пункти стало основним чинником, що вплинуло на загальну рентабельність сукупного капіталу.

Це зниження призвело до скорочення рентабельності сукупного капіталу на 40,316 пункти. Це свідчить про те, що компанія, ймовірно, зіткнулася з проблемами у збільшенні прибутковості від реалізації продукції, що могло бути викликано низькими цінами на продукцію або підвищенням витрат.

2. Внаслідок зниження коефіцієнта обертання капіталу на 0,18 пункти загальна рентабельність сукупного капіталу також зменшилася на 0,384 пункти.

Це вказує на те, що підприємству слід більше уваги приділити ефективному використанню своїх капіталовкладень для забезпечення швидшого обороту активів і, відповідно, підвищення рентабельності.

Таким чином, суттєве зниження рентабельності сукупного капіталу ТОВ «XXXXX» вимагає термінового аналізу та вдосконалення стратегії управління, щоб підвищити рентабельність реалізації та оптимізувати використання капіталу. Забезпечення прибутковості сільськогосподарської продукції є складним завданням, яке вимагає комплексного підходу. Ключові стратегії представлено у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Ключові стратегії для забезпечення прибутковості

Ключові стратегії	
1. Оптимізація витрат	
Ефективне управління ресурсами: зменшення витрат на засоби виробництва (добрива, пестициди, насіння) через гуртові закупівлі або співпрацю з постачальниками.	Економія на енергії: використання енергоефективних технологій та механізації для зниження витрат на електроенергію та паливо.
2. Підвищення продуктивності	
Вибір оптимальних сортів і гібридів: використання сортів рослин, які адаптовані до місцевих умов і мають високу врожайність	Впровадження сучасних технологій: використання точного землеробства, систем зрошення, сучасних методів обробітку ґрунту та добрива
3. Ефективний маркетинг	
Дослідження ринку: вивчення потреб споживачів та адаптація виробництва під їх вимоги	Безпосередній продаж: використання прямих каналів збуту, таких як фермерські ринки або онлайн-продаж, щоб зменшити витрати на посередників.
4. Управління ризиками	
Страховання врожаю: використання аграрних страхових продуктів для захисту від непередбачуваних погодних умов, стихійних лих, військових наслідків	Фінансове планування: розробка стратегій для управління фінансами, включаючи резерви на випадок несприятливих умов.
5. Інвестиції в інновації	
Інвестування в дослідження та розробки для впровадження інновацій у виробництво	6. Екологічна сталість
	Впровадження екологічних практик для збереження ресурсів і поліпшення якості продукції, що може підвищити попит і ціну.

Застосування цих стратегій допоможе забезпечити прибутковість сільськогосподарської продукції, підвищити конкурентоспроможність підприємства та сприяти сталому розвитку аграрного сектору.

ВИСНОВКИ

Одержані результати свідчать про досягнення мети дослідження і зводяться до таких висновків:

Фінансовий результат - це підсумкова величина, яка відображає різницю між доходами та витратами підприємства за певний період. Він показує, чи підприємство отримало прибуток або зазнало збитку за результатами своєї діяльності.

У ТОВ «XXXXX» створено обліково-економічний відділ, який здійснює оперативний і бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, складає фінансову, статистичну, податкову звітність, і подає її у встановленому порядку та обсязі відповідним органам. Бухгалтерський облік в ТОВ «XXXXX» організовано відповідно до Наказу про облікову політику, прийнятого на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та діючих стандартів і плану рахунків.

Для синтетичного обліку та узагальнення інформації про фінансовий результат у ТОВ «XXXXX» призначено рахунок 79 «Фінансові результати». За кредитом рахунку 79 відображаються суми, списані в порядку закриття рахунків обліку доходів, за дебетом – суми, списані в порядку закриття рахунків обліку витрат. Зіставлення дебетового і кредитового оборотів по рахунку 79 «Фінансові результати» за звітній період відображає кінцевий результат – чистий прибуток.

Інформація про фінансовий результат відображається у фінансових звітах підприємства та є загальнодоступною інформацією для визначення рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства і головним джерелом інформації для потенційних партнерів.

ТОВ «XXXXX» є платником податків, з 2022 року перебуває на загальній системі оподаткування (платник податку на прибуток). Встановлено, що станом на кінець 2024 р. ТОВ «XXXXX» не має податкового боргу. При веденні обліку

податкових розрахунків товариство дотримується всіх норм чинного законодавства, вчасно подаючи податкову звітність та перераховуючи до бюджету обов'язкові платежі.

Фінансова ситуація ТОВ «XXXXX» у 2023 році є позитивною. Значне зростання вартості активів, особливо оборотних, свідчить про активну розширену діяльність компанії. Зростання дебіторської заборгованості і збільшення грошових коштів можуть бути показниками розширення ринку та покращення ліквідності.

Власний капітал підприємства зріс незначно, що свідчить про зростання фінансових ризиків, оскільки частка зобов'язань в структурі пасивів компанії постійно зростала. Залишається актуальним питання зниження залежності від зовнішнього фінансування для збереження фінансової стійкості та зменшення ризиків, пов'язаних із високим рівнем зобов'язань.

Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «XXXXX» за 2021-2023 рр. показує, що підприємство зіткнулося з певним зниженням фінансової стабільності, зокрема через збільшення фінансових ризиків і залежності від позикових коштів. Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «XXXXX» за 2021 - 2023 роки свідчать про поступове зниження фінансової стабільності підприємства.

Аналіз доходів ТОВ «XXXXX» за 2023 рік свідчить про стабільне зростання доходів від основної діяльності, що є добрим знаком для підприємства. Аналіз динаміки та структури чистого доходу від реалізації сільськогосподарської продукції ТОВ «XXXXX» за 2021-2023 роки вказує на загальний позитивний тренд у розвитку доходів. Відмітимо також, що підприємство з 2023 року почало вирощувати озимий ріпак, що в загальній структурі чистого доходу від реалізації склав 8,7%.

У 2023 році загальні витрати підприємства зросли на 28,8 % (на 50126,6 тис. грн) в порівнянні з 2022 роком, що свідчить про значні зміни в структурі витрат. Аналіз витрат в розрізі елементів показав, що суттєво зросли

в 2023 році порівняно з 2022 роком загальновиробничі витрати та прямі матеріальні витрати в галузі рослинництва. Зростання частки прямих матеріальних витрат в усіх культурах свідчить про зростаючу залежність від вартості матеріальних цінностей, тоді як зменшення інших витрат вказує на зусилля щодо підвищення ефективності. Аналіз динаміки виробничої собівартості сільськогосподарських культур за 2022 і 2023 роки демонструє суттєві зміни в структурі витрат на основні культури: пшеницю, кукурудзу, соняшник і сою.

Загалом, аналіз фінансових результатів ТОВ «XXXXXX» за 2021 – 2023 роки демонструє позитивну динаміку у збільшенні чистого доходу, але водночас вказує на стрімке зростання операційних витрат і зниження прибутковості.

Підвищення середньорічної вартості майна позитивно вплинуло на чистий дохід, але зниження ресурсовіддачі свідчить про необхідність вдосконалення виробничих процесів для забезпечення стабільного зростання доходів у майбутньому. На збільшення чистого доходу (виручки) від реалізації значний вплив мало зростання середньорічної вартості оборотних активів, однак зменшення коефіцієнта обертання активів вказує на необхідність підвищення їхньої ефективності.

Основними факторами, що вплинули на зміну прибутковості, є коливання цін на сільськогосподарську продукцію, збільшення вартості ресурсів (насіння, добрива, паливо), а також кліматичні умови, які впливають на урожайність. Динаміка рентабельності також вказує на потребу в адаптації виробничих стратегій для зменшення витрат, оскільки якщо у 2022 році всі види продукції були рентабельними, то у 2023 році пшениця та соняшник є збитковими, а кукурудза ріпак та соя рентабельними.

За результатами проведеного дослідження можна сформулювати пропозиції, які пов'язані з:

- запровадженням методів, таких як калькулювання за системою «змінних

витрат» або «директ-костинг», що дозволить точніше оцінювати собівартість продукції та послуг, виявити неефективні витрати і оптимізувати фінансові результати;

- комплексним аналізом фінансових показників: замість фокусування лише на кількох показниках, рекомендується проводити комплексний аналіз, що включає рентабельність, ліквідність, платоспроможність та інші фінансові коефіцієнти. Це дозволить отримати більш повну картину фінансового стану підприємства та виявити резерви для покращення;

- впровадженням аналізу сценаріїв: розробка і використання сценарного аналізу для оцінки фінансових результатів за різними умовами та варіантами розвитку подій. Це дозволить краще передбачити ризики та можливості, адаптувати стратегії управління фінансами і підвищити загальну ефективність управлінських рішень;

- формуванням ключових стратегій, спрямованих на оптимізацію витрат, підвищення продуктивності, ефективний маркетинг, управління ризиками та впровадження інновацій.

